

ДЖОН ВАРЛИ
ПОСТОЯНСТВО НА
ВЪЗПРИЯТИЕТО

Превод от английски: Юлиан Стойнов, 1992

chitanka.info

Беше годината на четвъртата не-депресия. Съвсем наскоро се бях присъединил към армията от безработни. Президентът твърдеше, че няма от какво друго да се страхуваме освен от самия страх. Повярвах му — за първи път, — метнах раницата на рамо и се отправих към Калифорния.

Не бях единственият. През последните двадесет години — всъщност още от началото на седемдесетте, световната икономика се гърчеше като змия на скара. Драпахме по стените на този безкраен период на депресия без видима надежда за измъкване. Нацията отдавна бе забравила понятия като сигурност и спокойствие, извоювани някъде през златното десетилетие на тридесетте. Хората свикнаха с мисълта, че ако тази година са богати, нищо не пречи да посрещнат следващата на ръба на бедността. Аз бях на този ръб през '81 и отново през '88. Дойде ми наум, че е време да покръстосвам из различните географски ширини. Искаше ми се да видя Япония. Бях на четиресет и седем и може би това бе моят последен шанс да се почувствам безотговорен.

Беше краят на лятото. Вдигнал палец край междуцатската автомагистрала, почти не се сещах за гладните бунтове в Чикаго. Нощем се изтягах на дюшека, гледах звездите и слушах песента на щурците.

Трябва да съм извървял на крак по-голямата част от разстоянието между Чикаго и Де Мон. След няколко дни на ужасни мехури краката ми загрубяха. На стоп ме взимаха рядко, отчасти поради конкуренцията на други стопаджии, пък и времената бяха такива. Местните не горяха от желание да возят в колите си градските копелдаци, за които бяха чували, че са банда побеснели от глад масови убийци. Един път даже ме поступаха малко, та едва ли някога в живота си ще стъпя отново в Шефилд, Илинойс.

Иначе животът на пътя ми доставяше удоволствие. Бях тръгнал с ограничен запас консервирани храни, а когато привършиха вече бях понаучил как да си изкарвам прехраната из фермите по пътя. Понякога с яко бачкане или пък от хора, с дълбокото убеждение, че нищо на този свят не бива да се дава даром. Имаше и няколко гратис, на семейната маса, сред внуци, баби и дядовци и спомени за това „как я карахме ние навремето, през Голямата депресия от '29“ — когато хората не са се страхували да помогнат на изпадналия в беда пътник. Открих, че

колкото по-стари са хората, толкова с по-голяма симпатия ме изслушват. Един от многото дребни трикове, дето човек може да научи. Старите хора са готови да ти дадат всичко, стига само да ги дариш с вниманието си. По тая част мене ме биваше.

На запад от Де Мон стопаджийството малко се пооживи, но с приближаване към бежанските лагери край Китайската зона отново замря. Едва пет години бяха изминали от катастрофата, спомняте си, нали, взривът на един от ядрените реактори в Омаха, когато огнена река от уран и плутон започна да прояжда земната кора в посока към Китай, оставяйки след себе си пояс от близо шестотин километра радиоактивен ад. По-голямата част от населението на Канзас сити, Мисури, все още обитаваше местните лагери, в дървени бараки и бордеи, докато се прецени, че градът отново е обитаем.

Тъжна беше участта на бежанците. Отдавна бе умряла първоначалната солидарност с трагедията на тези хора. Много от тях щяха да прекарат остатъка от живота си по болници. И което бе лошо — страх и омраза бяха заменили едновременното състрадание на местното население, което вече не искаше и да чуе за тях. Бяха като съвременни парии — низвергнати. Децата им бяха като прокажени. Всеки лагер си имаше свой собствен отличителен номер, но местните ги наричаха всички с едно име — Гайгерград. Заобиколих чак през Литъл Рок за да не пресичам зоната, макар да твърдят че там вече не било чак толкова опасно, стига да не се мотаеш прекалено дълго. Националната гвардия ме беляза със знака на пария — персонален дозиметър, и с него кръстосвах от Гайгерград на Гайгерград. Хората тук бяха приятелски настроени към непознати, стига да имаш правилен подход, така че не се наложи да спя на открито. Храната се раздаваше свободно в обща столова.

Предразсъдъците за скитници заразени с „лъчева болест“ изглежда не бяха разпространени отвъд Литъл Рок и започнах бързо да се придвижвам през Арканзас, Оклахома и Тексас. От време на време се хващах по за малко на работа, но в повечето случаи ме качваха за доста дълги преходи. Тексас например, видях предимно от прозореца на колата.

Когато наближих Ню Мексико вече ми бе омръзнало да се друсам по седалките. Затова реших малко да се поразтъпча.

Калифорния вече бе само една далечна цел, доста по-безинтересна от самото пътешествие.

Зарязах пътя и тръгнах направо през страната, там където нямаше огради, разбира се. Открих, че дори в Ню Мексико е трудно да се откъснеш от белезите на цивилизацията.

През 60-те Таос беше център на културни експерименти за различни алтернативни начини на живот. Комуни и кооперативи никнеха като гъби в онези времена из околните хълмове. Повечето от тях се разпаднаха само след няколко месеца, но няколко оцеляха. През следващите години всички групи, които имаха нови теории за живота и жадуваха да ги подложат на практическо изпитание се струпаха в тази част на Ню Мексико. Като следствие от това, пейзажът тук бе изпъстрен с прогнили вятърни мелници, панели за слънчево хранене, геодезични куполи, нудисти, философи, теоретици, месии, отшелници и не един и двама кръгли глупаци.

Таос беше страхотен. Можех да остана, в която пожелаю комуна за ден или седмица, да се тъпча до насита с органичен ориз и фасул и да се наливам с козе мляко. Писнеше ли ми на едно място, отправях се накъдето ми видят очите и само след няколкочасова разходка попадах на следващото. Където ме очакваше в едни случаи нощ на горещи молитви, а в други — необузdana ритуална оргия. Някои от групите разполагаха дори с просторни обори, добре оборудвани с автоматични доилни за стадата от крави. Други пък нямаха даже кенефи, ами приклякваха където им падне. На едно място, членовете на групата ще са облечени като монахини, на друго — като квакери от едновременна Пенсилвания. Нерядко ме посрещаха съвършено голи, обръснати и боядисани в оранжево. Имаше изцяло мъжки и чисто женски групи. В първите обикновено ме кандърдисваха да остана, от останалите можех да очаквам всичко — от покана да прекарам нощта до заплаха, че ако продължавам да се мотая край оградата от бодлива тел ще ме направят на решето.

Опитвах се да гледам непредубедено на онова, което виждах. Всички тези хора, по мое мнение вършеха нещо много важно. Те експериментираха с различни начини на живот и социално устройство, които някой ден да освободят хората от необходимостта да живеят в места като Чикаго. За мен това беше изненада. Винаги съм смятал Чикаго за неизбежен, като диарията.

Не искам да кажа, че всички бяха на прав път. Някои биха накарали Чикаго да изглежда като Шангри-Ла. В една група, например, се ширеше мнението, че връщането назад към природата значи да спиш в свински лайна и да плюскаш кльопачка, дето и плъховете не биха я помирисали. Не една и две групи бяха напълно обречени. Не след дълго от тях щяха да останат само надгробни могили и кошмарни спомени за прекараната холера.

Това, което искам да кажа е, че това място не е нито Раят, нито пък някакво негово подобие. Но имаше и успешни начинания. Някои от групите съжителстваха още от '63-64 година и вече отглеждаха трето поколение. С разочарование открих, че повечето от тях се придържат към установените норми на поведение, макар да се срещаха и някои поразителни отклонения. Но изглежда, радикалните експерименти са били най-неплодотворни.

Останах тук да прекарам зимата. Хората не се изненадваха като ме виждаха повторно. Изглежда не бях единственият, който се скита из Таос. Рядко се задържах повече от три седмици на едно място и винаги вършех, каквото се искаше от мен. Сдобих се с нови приятели и умения, които щяха да ми послужат за в бъдеще. За малко да остана завинаги в една от групите. Доста се колебаех, но самите те ме посъветваха да не бързам с решението си. Да отида до Калифорния и след това да се върна при тях. Изглежда, бяха съвсем сигурни, че ще го направя.

И така, щом настъпи пролетта, аз се отправих към хълмовете на запад. Избягвах пътищата и спях на открито. Понякога преспивах и в някоя срещната комуна, ала с течение на времето те започнаха да се срещат все по-рядко и накрая съвсем изчезнаха. Околната природа вече не бе така красива, както по-рано.

На три дни път от последната комуна пред мен се изправи стена.

* * *

През 1964 година Съединените щати бяха пламнали от епидемия на дребна шарка, или рубеола. Рубеолата е една от най-безвредните инфекциозни болести. Опасност съществува само в първите четири месеца от бременността на жената. Инфекцията може да премине

върху плода и да предизвика усложнения. Най-тежките усложнения включват глухота, слепота и мозъчни увреждания.

Но в онези времена, когато абортът не беше така широко разпространен, това бе нерешим проблем. Искат или не, заразените с рубеола жени трябваше да раждат подложените си на риск от усложнения деца. Само през '64 се родиха над пет хиляди деца с увреден слух и зрение, докато средно-статистически преди това се раждаха не повече от 140.

През 1970 тези обречени на вечен мрак и тишина деца, бяха вече шест годишни. Проблемът с тяхното обучение вече бе назрял. Специалните институти не бяха в състояние да поемат такива количества.

Възпитанието на едно сляпо или глухо дете не е работа за всеки. Не е никак лесно да го утешиш, когато плаче, нито да се разбереш с него или пък да му обясниш, че плачът му те подлудява. За по-голяма част от родителите, това означаваше постоянно нервно изтощение.

Повечето от децата бяха затворени в себе си, контактът с тях бе почти невъзможен. Така едно по едно, те бяха прибрани в стотици сиропиталища и институти за „особени“ деца. Там, под надзора и грижите на няколко изтощени до смърт медицински сестри, ги оставиха да гният, необезпокоявани от никого в тяхната мрачна и безмълвна, собствена вселена. Кой би могъл да твърди, че им е зле? Никой от тях никога не се бе оплакал.

Но сред умствено изостаналите попаднаха и не малко деца с неувредени мозъци, чийто разум бе прикрит зад завесата на невиждащите им очи. Бяха се провалили на тестовете, където от тях се искаше да сглобяват фигурки, които не виждат или да реагират на слухови дразнителни, които те не чуваха. В резултат на това, предстоеше им да прекарат остатъка от живота си на легло и те също не се оплакваха. За да протестира срещу съществуващото, човек трябва да знае, че има и по-хубаво. Или в краен случай, поне да може да говори.

Няколкостотин от засегнатите деца показаха коефициент на интелигентност в рамките на нормалното. Това предизвика сензация, но от друга страна показа на обществото, че тези деца се нуждаят от специални грижи. Отпуснати бяха пари за подготовка на учители,

които да обучават децата, докато навършат пълнолетие. Смятаха, че тогава всичко ще си застане на мястото и проблемът ще бъде решен.

И наистина, в началото всичко вървеше добре. Имаше и други начини, с които да се достигне до съзнанието на тези деца. Търпение, постоянство, любов — учителите не бяха лишени от тези умения. Всички випускници на специалните училища бяха обучени в езика на знаците. Някои от тях можеха да говорят. Други — дори да пишат. Повечето след завършване на обучението се завръщаха при своите роднини и близки или пък им помагаша да си намерят място в обществото. Изборът им беше ограничен, но човек е роден да се справя с трудностите. Не всички, но голяма част от тях бяха щастливи от това, което бяха постигнали. Живееха в мир с обществото. Но имаше и такива, които огорчени се отдръпнаха в себе си. Някои пък, бяха върнати обратно при събратята си в сиропиталищата и постепенно се сляха с тяхната еднородна маса. Все пак, по-голямата част от тях успяха да намерят своето място в живота.

В такава голяма група като тази, не можеше да няма мечтатели, артисти, философи, индивидуалисти, утописти, гении, хора кипящи от желание да променят нещата, да разклащат лодката, дори такива с мания за величие.

Сред тях имаше и една жена, която би могла да стане президент, стига, разбира се, да не беше сляпа и глуха. Беше изключително умна, макар и да не бе гениална. Тя беше мечтател, съзидателна сила, новатор. Тя мечтаеше за свобода. Не обичаше да строи въздушни кули. Веднъж пожелала свободата, тя се зае да я превърне в действителност.

* * *

Стената беше иззидана от камък и висока около пет фута. Външният и вид беше в драстично противоречие с пейзажа на Ню Мексико, макар да бе построена от естествени материали. Просто тук никой не строеше такива стени. Местните жители предпочитаха телените заграждения и дори паянтовите дървени огради, обичай, който изглежда бе дошъл по тия места от Нова Англия.

Нещо в стената възпираше в мен желанието да я прескоча, въпреки че по време на скитанията бях преминал през не една ограда.

Случваше се, разбира се и да си навлека гнева на някой фермер. Най-често просто ми казваха да се разкарам. Но тук беше по-различно. Поех покрай стената. Не можех да видя докъде се простира, но имах достатъчно време за да установя.

Когато се изкачих на близкия хълм, открих че няма да се наложи да вървя много. Точно пред мен стената завиваше под прав ъгъл. Вътре се виждаха някакви постройки. Бяха куполообразни, една от най-предпочитаните архитектурни форми по тия места, заради комбинацията от простота на изпълнението и устойчивост. Край тях пасяха стада овце и крави. Тревата, която хрупаха беше толкова зелена, че ме завладя неудържимото желание да се изтъркалям в нея. Наоколо беше пустош, единствената зеленина, която се виждаше беше тази зад стената. Хората, които живееха тук, вероятно бяха изградили иригационна система чак до Рио Гранде.

Завих зад ъгъла и продължих покрай стената на запад.

Видях човек яхнал кон почти в същия миг, в който той ме съзря. Беше на юг от мен, извън стената, но веднага щом ме видя, той препусна към мен.

Имаше мургаво, простовато лице, покрито с широкопола шапка, носеше изтъркани дънки и кожени ботуши. Наваха, по всичко изглеждаше. Не разбирах много от индианци, но знаех, че по тези места обитават навахите.

— Здравей — магнах с ръка, когато спря. Той ме заоглежда отгоре до долу. — Тези земи ваши ли са?

— Земята е на племето — отвърна той. — В наша територия си.

— Не видях никакви табели.

Той сви рамене.

— Не го взимай толкова навътре, приятел. Не ми приличаш на конекрадец — той се ухили. Имаше едри, пожълтели от тютюна зъби. — На открито ли ще прекараш нощта?

— Да. Докъде се простира племенната земя? Може би до довечера ще я напусна.

Той бавно поклати глава.

— Не-е. Не по-рано от утре сутринта. Няма значение. Внимавай, като палиш огън, нали? — той се ухили повторно и обърна коня.

— Хей, какво е това място? — посочих стената. Индианецът дръпна рязко юздите, конят се завъртя и вдигна прах с копитата.

— Защо питаш? — гледаше ме подозрително.

— Знам ли. Просто от любопитство. Не ми прилича на местата, из които се скитах доскоро. Тази стена...

— Проклетата стена — озъби се индианецът. После повдигна рамене. Мислих, че е приключил с приказките. Но той продължи:

— Тия хора, ние тук си отваряме очите с тях, ясно? Много-много не им се бъркаме в работата. Ама и на тях не им е леко.

Той ме погледна очаквателно. Никога няма да се науча да разговарям с тия лаконични западняци. Все ми се струва, че съставям прекалено дълги изречения. Като ги слушам само как хъмкат и предъвкват половината от думите, чувствам се като мозъчен инвалид.

— Приемат ли гости? — попитах го аз. — Мислех си, че няма да е зле, ако прекарам нощта вътре.

Той отново сви рамене.

— Може би. Всички вътре са глухи и слепи, нали знаеш? — Това изчерпа способността му да разговаря, индианецът пришпори коня и се отдалечи в галоп.

Продължих покрай стената и стигнах да един пращен път, който пресичаше изсъхнало речно корито. Вратата беше дървена, двукрила и зееше широко отворена. Зачудих се, какъв е смисъла от стената, след като са оставили вратата отворена. Тогава забелязах теснолинейните релси които излизаха пред вратата, извиваха в кръг и се събираха отново. Близо до стената имаше разклонение, с дължина няколко ярда.

Спрях се за миг. Не можех да разбера с какво ме привлича това място. Реших, че вероятно са заговорили умората от дългия път и жаждата по домашно приготвена храна. Слънцето се бе спуснало ниско над хоризонта. Хълмовете на запад изглеждаха пусти. Ако можех да видя магистралата, вероятно щях да се отправя към нея и да опитам да продължа на стоп. Вместо това свих и влязох през вратата.

Поех по релсите на теснолинейката. От двете страни на пътя се издигаха дъсчени огради, зад които пасяха овцете. Шотландска овчарка надигна глава и ме проследи с наострени уши, ала не се приближи, когато и подсвирах.

До постройките имаше около половин миля. Сред тях имаше няколко куполообразни, с прозрачни като на парници стени, останалите имаха стандартен вид. Крилата на две вятърни мелници лениво се поклащаха от вечерния бриз. Лъчите на слънцето блестяха

по соларийте на водните контейнери. Това бяха плоски конструкции от стъкло и дърво, изправени над земята така, че да могат да следват слънцето. В момента се бяха издигнали почти вертикално, за да поглъщат падащите косо лъчи на залязващото светило. Наблизо се полюшваха дръвчетата на овощна градина.

Някъде по средата на пътя преминах под един дървен мост. Той се извиваше като дъга, свързвайки източното пасище със западното. Зачудих се, защо просто не са направили врата?

Обърнах поглед напред и видях, че срещу мен идва нещо. Движеше се на колела, съвършено безшумно. Спрях и зачаках.

Беше нещо като миньорско влакче, от онези дето изкарват с тях въглища от мините. Движеше се на акумулатор и толкова тихо, че едва сега го бях забелязал. Някакъв дребосък го управляваше. Намърдал се в предната вагонетка той ревеше с цяло гърло нещо, което едва ли може да се нарече песен.

Приближаваше се все по-близо и по-близо, с около пет мили в час, изправен, изпънал лява ръка встрани, сякаш сигнализира за ляв завой. Внезапно осъзнах какво ще се случи. Той не възнамеряваше да спре. С ръката си докосваше стълбовете на оградата. В последния момент задрапах по дървената стена. Процепът между нея влакчето бе не повече от шест инча. Ръката му докосна крака ми, докато се притисках към оградата и той ненадейно спря.

Дребосъкът скочи от колата и ме сграбчи. Помислих си, че съм загазил. Ала той изглеждаше по-скоро загрижен, отколкото разгневен и ме опипваше, сякаш за да се увери, че не съм пострадал. Почувствах се засрамен. Не от опипването, а от собствената си глупост. Индианецът ме бе предупредил, че тук всички са слепи и глухи, ала аз не му повярвах.

Когато човечецът установи, че с мен всичко е наред, на лицето му се изписа облекчение. Той ми даде да разбера с красноречиви жестове, че не бива да вървя по релсите. Посочи с ръка оградата и полето зад нея. Повтори го няколко пъти, за да се увери, че съм го разбрал правилно, след това ми помогна да се прехвърля. После се пресегна през оградата и ме потупа с усмивка по рамото. Посочи релсите, поклати отрицателно с глава, после посочи към сградите и кимна. Докосна главата ми с ръка и когато аз кимнах в отговор, че съм разбрал, той се усмихна повторно. После се покатери на машината и

подкара, като продължаваше да кима с глава в посоката, в която трябваше да се отправя.

Обсъдих със себе си какво да правя по-нататък. Едно от предложенията бе да се върна обратно по пътя край оградата и да продължа към хълмовете. Тези хора очевидно нямаше да приветстват досадното ми присъствие. Съмнявах се, че ще мога да общувам с тях, възможно бе дори да предизвикам негодуванието им. От друга страна, в мен гореше любопитството. Исках да видя как се справят. Все още не вярвах, че всички в тази колония са слепи и глухи. Струваше ви се направо невероятно.

Овчарката душеше панталоните ми. Наведох се към нея, тя се отдръпна и след това предпазливо подуши протегнатата ми ръка. Сбърчи нос, после ме близна. Потупах я по главата и тя припна обратно към стадото.

Аз се насочих към сградите.

* * *

За да върви бизнесът трябва пари.

Никой от учениците нямаше кой знае какви познания в тази област, но библиотеката разполагаше с огромно количество специални книги отпечатани с шрифта на Брайл^[1]. Започнаха да четат.

Първото нещо, което правеше впечатление бе, че там където се споменаваха пари, не след дълго се появяваха и адвокатите. Учениците изпратиха писма. От получените отговори се спряха на подходящ адвокат и го наеха.

По това време се намираха в едно училище в Пенсилвания. От първоначалните петстотин випусници на специалните училища бяха останали не повече от седемдесет, другите се бяха върнали при своите близки или бяха намерили друго решение за своите специални проблеми. От тези седемдесет една част имаха къде да отидат, ала не желаеха да отидат там, останалите нямаха почти никакъв избор. Родителите им или бяха умрели, или напълно загубили интерес към тях. Така че, всички тях ги бяха събрали тук, в това училище, докато измислят какво да правят с тях. В края на краищата, първи намериха решението учениците.

В началото на 1980 година, на всеки един от тях бе отпусната годишна стипендия. Но някой изглежда бе решил, че няма да имат нужда от тези пари под грижовното крило на правителството. Изпратиха наетия от тях адвокат в съда. Първия път загубиха, обжалваха и този път спечелиха. Парите бяха изплатени със задна дата, при това с лихва и се превърнаха в една доста значителна сума. Благодариха на адвоката и наеха поземлен агент. Междувременно, продължаваха да четат.

Прочетоха за комуните в Ню Мексико и заръчаха на своя поземлен агент да насочи вниманието си към тази област. Той пък, на свой ред, успя да сключи договор за аренда на част от племенната земя на навахите. А те продължаваха да четат и откриха, че ако искат земята им да е плодородна, ще се нуждаят от доста големи количества вода.

За да намерят решение на проблема, разделиха се на няколко изследователски групи.

Вода можеха да получат ако се включат към иригационната система, която свързваше Рио Гранде с възстановените земи на юг. Част от субсидиите щеше да отпусне Федералното правителство, чрез Министерството на Земеделието и Бюрото на Индианската Управа. Така че за канала не им се наложи да се бръкнат много надълбоко.

Земята тук беше безводна. Почвата беше бедна, нуждаеше се от торене, за да може върху нея да израсне подходяща за отглеждане на овце трева. Пари за наторяване обещаваха да отпуснат от Фондацията за Земеделско Подпомагане. А засадят ли веднъж земята с люцерна, доста бързо ще се обогати на нитрати.

Запознаха се и с някои по-екологични техники на култивиране, при които отпаднаше необходимостта от торене и използване на пестициди. Култивиране в затворена среда, където човек въвеждаше слънце и вода, а получаваше в замяна вълна, риба, зеленчуци, ябълки, мед и яйца. Затова не бе необходимо нищо друго, освен земя, а дори и тя се подменяше от време на време, заедно с отходните продукти. Интересът им не бе насочен към агробизнеса, с неговите трмави комбайни и вършачки. Не ги интересуваше и печалбата. Просто искаха да получат това, от което имаха нужда.

Подробностите се множеха. Водачката им, организатор и вдъхновител на цялата програма — въпреки всички на пръв поглед непреодолими трудности, беше динамо-машина на име Джанет Рейли.

Без да познава методологията за решаване на сложни проблеми, тя не само откриваше сама основните и принципи, но и ги адаптираше към странните изисквания и безкрайните недостатъци на своята група. Тя създаде групи със специално назначение, които да се справят с отделните аспекти на проекта — законосъобразност, научна обосновка, социално планиране, конструиране, строителство, финансиране, транспорт. Тя бе единствената, която във всеки миг знаеше всичко за проекта. Всеки детайл до най-малката подробност беше вътре в главата и, без нито ред записки.

Но именно в областта на социалното планиране, тя се изяви не само като прекрасен организатор, но и като човек с поглед в бъдещето. Идеята и не беше просто да изградят селище, където да вегетират мълчаливо, в някакво сляпо подобие на света на техните зрящи братя. Тя искаше да положи началото, един живот създаден само и единствено за лишени от зрение и слух, живот в който нищо от досегашното да не се приема за дадено. Тя бе подложила на обстойно проучване всеки един от градивните елементи на човешките взаимоотношения и възможното им приложение за нуждите на нейните приятели. Осъзнаваше напълно рисковете, които подобен подход би могъл да носи, но това не я спираше. Създадената от нея Група за Социално Проучване се запозна с всички досегашни опити за изграждане на затворено общество и приключи работата си с доклад за причините за техните неуспехи или съответно постижения. Тя преосмисли тази информация в светлината на целите и нуждите на своята собствена група

Имаше безброй условности. Наеха архитект, който да претвори идеите им в Брайлови чертежи. Целите постепенно започнаха да се очертават. Вложиха още пари. Строежът започна, под непосредственото ръководство на наетия от тях архитект, който дотолкова се бе запалил по този невероятен проект, та вече не искаше и да чуе за плащане. Толкова по-добре — нуждаеха се от някой, на когото да се доверят напълно.

И когато всичко изглеждаше наред, пред тях се изправи стената на бюрокрацията. Не че не бяха го предвидили, но това забави хода на операцията. Различни социални институции, които трябваше да попечителстват финансовото им състояние, изразиха съмнение в целесъобразността на проекта. А когато видяха, че убеждението не

помага, те прибегнаха до запор върху целия проект, както и до забрана за напускане на училището, в името на тяхната собствена безопасност. По това време всички членове на групата вече бяха навършили пълнолетие, но бяха обвинени в умствена неприспособимост към социалния живот. Заведено беше дело.

За щастие, все още имаха достъп до техния адвокат. Той също се бе заразил от тяхната блестяща идея и се хвърли в бой за нея. Правата им бяха успешно защитени и възстановени от Върховния съд, което на свой ред предизвика не малко вълнения из страната и сред болните и инвалидите.

Вече беше пролетта на 1986-та, повече от година след първоначално предвиждания пусков срок. В незасетите ниви разхвърляните торове се бяха отмили от почвата, лишена от противоерозивното действие на люцерната. Бяха закъснели за сеитба, а и парите им вече бяха на привършване. Независимо от трудностите, те се преместиха в Ню Мексико, запретнаха ръкави и започнаха всичко от начало. Групата се състоеше от петдесет и пет души, от които девет деца на възраст от три месеца до шест години.

* * *

Не зная какво към очаквал, но в началото всичко ме изненадваше, дали защото изглеждаше прекалено нормално, или пък защото изглеждаше толкова различно. Нито едно от идиотските ми предположения за това, как би изглеждало подобно място, не се оказва вярно. И разбира се, не знаех нищо за историята на комуната, събрах я постепенно, от различни източници.

В началото ме изненада това, че в някои от сградите имаше осветление. Просто не предполагах, че ще имат нужда от него. Това беше нещо съвсем нормално, но в случая за мен бе по-скоро изненада.

Що се отнася до различията, първото което вече бе привлекло вниманието ми, беше оградата покрай релсовия път. И как да не я забележа, след като едва не пострадах от нея. През цялата нощ не ми излизаше от главата. Дървената ограда се простираше чак до обора, където релсите завиваха обратно в кръг, подобен на този, който бях видял пред външната вратата. Цялата линия беше затворена вътре в

тази ограда. Единственият достъп до нея беше от товарната платформа край обора и през външната врата. В това имаше смисъл. За един невиждащ и нечуващ човек, най-сигурния начин да експлоатира подобно съоръжение без инциденти е увереността, че на релсите няма никой. За хората от групата инцидентно попадане на релсите би означавало смърт, нямаше никакъв начин да бъдат предупредени за приближаващата ги опасност.

Докато бавно напредвах към силуетите на сградите, в сумрака около мен се движеха човешки фигури. Не ме забелязваха, както и можеше да се очаква. Движеха се доста бързо, някои направо тичаха. Спрях се и се огледах, да не би някой от тях да се блъсне в мен. Зачудих се как ли избягват стълкновението по между си.

Мярнах нещо в краката си и се наведох да го огледам по-добре. Светлината съвсем беше намаляла, но все пак успях да забележа, че полето бе пресечено от множество бетонни алеи. Повърхността на всяка една от тях имаше различен релеф — срещаха се линии, вълни, неравни улеи, гладки участъци. Хората, които бързаха, се движеха предимно по тези алеи и до един бяха боси. Повече от ясно бе, че става дума за управление на движението и то с помощта на краката. Изправих се. Нямаше смисъл да се задълбочавам в подробности. Достатъчно бе да зная, че не бива да се движа по алеите.

Хората наоколо не се отличаваха с нищо особено. Някои от тях бяха доста разсъблечени, но това вече го бях виждал. Единственото, което ги обединяваше, беше видимо сходната възраст, като изключим децата разбира се. Те рядко се спираха и никога не общуваха по между си, но това бе единственото, по което се отличаваха от нормалните хора. Наблюдавах ги как внимателно се приближават към кръстовищата — за което вероятно бяха предупреждавани от промени в релефа — и как бавно и внимателно пресичат рисковите участъци. Системата беше направо невероятна.

Замислих се, дали да не опитам да привлека вниманието на някой от тях. Почти цял час, откакто се бях намъкнал неканен в тяхна територия. Чувствах се като крадец, но всъщност просто надценявах тяхната привидна беззащитност.

Почти цяла минута вървах редом с една млада жена. В началото тя се движеше съвсем целеустремено в някаква само на нея известна посока. Но после изглежда почувства нещо, може би стъпките ми. Тя

забави крачка и като не знаех какво да сторя, аз протегнах ръка и я докоснах по рамото. Жената мигновено спря и се извърна към мен. Гледаше ме с широко отворени, празни очи. Ръцете и се плъзнаха по тялото ми, докосваха лицето, гърдите, ръцете, опипваха дрехите. Без съмнение тя веднага бе познала в мен чужденеца, вероятно още с първото докосване. Лецето и се озари от топла усмивка и тя ме прегърна. Ръцете и бяха деликатни и топли. Странно, защото същевременно по тях имаше мазоли от полската работа. Но изглеждаха невероятно чувствени.

Тя ми даде да разбера, — като първо посочи към сградата, след това посегна към уста с въображаемата лъжица, и накрая вдигна часовника си — че вечерята се раздава след един час и че съм поканен. Кимнах и се усмихнах в дланите и, тя ме целуна по бузата и забърза по пътя си.

Е, добре. Оказа се, че не е чак толкова страшно. А бях се притеснил дали ще мога да общувам с тези хора. Доста по-късно открих, че от кратката ни среща, жената е научила за мен много повече, отколкото бих могъл да предположа.

Отказах се да търся столовата или каквото беше там, и без това беше още рано. Просто се разхождах в спускащия се бавно мрак и се наслаждавах на царящия наоколо ред. Видях овчарката да прибира обратно към кошарата послушното стадо овце. Тя ловко ги насочи към прохода в оградата, без някой да я ръководи и едва когато ги прибра вътре, един от местните жители се приближи и затвори вратата. Той се наведе и погали кучето по главата, а в замяна то го близна по ръката. Изпълнило преките си задължения, кучето изприпка при мен и ме подуши по крачола. Така и не се отдели до края на вечерта.

Всички наоколо изглеждаха толкова заети, че когато видях на едно от перилата да стои облежната в привидно бездействие млада жена, аз се изненадах. Приближих се към нея.

Отблизо тя изглеждаше още по-млада. На тринайсет, както научих по-късно. Не носеше никакви дрехи. Докоснах я по рамото, тя мигновено подскочи и след това повтори същите движения, които бе използвала предишната жена, за да ме опознае. Тя ме хвана за ръката и аз почувствах нежните и пръсти да пробягват по моята грапава длан. Макар да не разбирах, знаех какво е това. Свих рамене и се опитах чрез различни жестове да и дам да разбере, че не владее езика на

ръцете. Тя кимна, като продължаваше да стиска лицето ми в дланите си.

Запита ме, дали ще остана за вечеря. Уверих я, че ще остана. После се поинтересува, дали не съм от някой университет. Ако си мислите, че е много лесно да говориш с езика на жестовете, опитайте сами. Ала тя беше толкова гъвкава и грациозна, че умееше да придава особена значение на всеки, дори най-незначителния жест. Движенията и излъчваха красота. Беше нещо средно между разговор и балет.

Казах и, че не съм от университет и после потънах в дълги и сложни ръкомахания, с които се опитвах да и обясня кой съм и как съм попаднал тук. Тя ме слушаше с ръцете си, като на най-трудните моменти се почесваше замислено по главата. През цялото време усмивката и ставаше все по-широка, а на някой от по-интересните моменти тя избухваше в беззвучен смях. Беше се изправила съвсем близо до мен, тялото и докосваше моето. Накрая свали ръце от лицето ми и ги сложи на кръста.

— Мисля, че упражненията ти бяха от полза, — рече тя — но ако нямаш нищо против, не бихме ли могли да поговорим с уста? За малко да се спускам от смях.

Подскочих като ужилен. Докосванията, които ми се струваха съвсем естествени от страна на едно сляпо и глухо момиче, изведнъж ми се сториха неуместни. Отстъпих назад, но ръцете и ме върнаха. Имаше изненадан вид, затова прочете проблема с ръце.

— Съжалявам — каза тя. — Мислели сте ме за сляпа и глуха. Ако знаех, щях да ви кажа от самото начало.

— Мислех за такива всички наоколо.

— Само родителите. Аз съм едно от децата. Моето поколение чува и вижда съвсем нормално. Успокойте се. Ако не можете да понасяте да ви докосват, ще ви е трудничко да живеете тук. Отпуснете се, нищо няма да ви сторя. — Тя отново плъзна ръцете си по мен, но най-често ги спираше на лицето ми. Не разбирах какво прави, но чувствах, че няма нищо общо със секса. Оказа се, че и тук съм грешил, но това не беше фатално.

— Трябва да ви покажа въжетата — каза тя и се отправи към близката сграда. Държеше ме за ръка и крачеше съвсем близо до мен. През цялото време опипваше с другата си ръка лицето ми.

— Правило първо — избягвайте бетонните алеи. Те...

— Това вече го разбрах.

— Така ли? От колко време сте тук? — ръцете и заопипваха лицето ми с подновен интерес. Съвсем се беше стъмнило.

— По-малко от час. За малко да ме сгази вашето влакче.

Тя се засмя, но после се извини и каза, че вероятно за мен това не е никак смешно.

Казах и, че сега вече и на мен ми е смешно, макар да съм се бил изплашил в злополучния момент. Тя отвърна, че от външната страна има предупредителен надпис, но отворят ли се вратите (а те били с дистанционно управление) той се скрива зад тях, което за мой лош късмет е станало точно в мига, в който съм се приближавал, та не съм могъл да го видя.

— Как се казваш? — запитах я когато наближихме огряната в мека жълта светлина столова.

Ръката и по навик започна да се движи в моята, след това замря. — Ах, не зная. Имам едно, не, няколко имена. Но те са на езика на тялото. Казвам се... Розка. Мисля, че така би могло да се преведе.

Името естествено имаше предистория. Тя бе първото дете на двама от учениците. Знаели, че бебетата обикновено са розови, та решили да я нарекат така. За тях, тя била олицетворение на розовото. Когато влязохме в хола, установих, че името въобще не отговаряше на външния и вид. Очевидно, един от родителите и е бил от негърски произход. Тя беше мургава, със сини очи и къдрава, малко по-светла от кожата и коса. Имаше широк нос и тънки устни.

Не ме запита за името ми и аз не го казах. През цялото време, докато останах тук, никой не се поинтересува как се казвам. Постарите ме кръщаваха с какви ли не термини от езика на тялото, а за по-младите, които също не си падаха много по приказките най-често бях: „Ей, ти!“

Столовата се намираще в някаква правоъгълна сграда с тухлени стени. Тя беше долепена до една от куполообразните сгради и осветена в бледа жълта светлина. По-късно научих, че светлината е била изключително в моя чест. Децата не се нуждаеха от светлина, освен когато се занимаваха с четене. Стисках ръката на Розка, щастлив че имам водач. Оглеждах се наоколо с широко отворени очи.

— Ние сме непринудени в отношенията си — рече Розка. Гласът и прокънтя в просторната зала. Беше тихо, никой не говореше, чуваше

се само дишане и приглушения шум от движение на много тела. Няколко деца вдигнаха глава. — Няма да те представям сега. Чувствай се като част от едно голямо семейство. Хората ще те усетят с времето и тогава ще можеш да говориш с тях. Можеш да се съблечеш тук, на вратата.

Думите и не ми направиха особено впечатление. И без това всички наоколо бяха съвсем голи. В последните месеци бях привикнал към какви ли не обичаи. Човек си събува обувките, когато е на гости в Япония, защо да не си сваля дрехите, когато влиза в Таос? Къде е разликата?

Е, оказа се, че разлика има и то доста голяма. Като вземем например опипването, което последва. Всички започваха от лицето и след това спускаха ръце надолу, опипвайки ме с привидно простодушие навсякъде, където пожелаеха. Ала простодушието наистина беше само привидно, защото както се оказа по-късно, такова любопитство не се срещаше в техните взаимоотношения. Всъщност, те се докосваха до половите си органи много по-често, отколкото докосваха моите. Просто не искаха да ме изплашат. Проявяваха обичайното внимание към непознати.

Всички бяха насядали направо на пода около една дълга и ниска маса. Розка ме заведе до нея.

— Виждаш ли лентите по пода? Старай се да ги избягваш. Не оставяй нищо върху тях. По тях се движат моите хора. Никога не премествай каквото и да било. Имам предвид мебелите. Подобни неща се решават само на общи събрания, за да могат всички да узнаят за промените. Същото се отнася и за дреболиите. Вземеш ли нещо, трябва да го оставиш точно на определеното място.

— Ясно.

От съседната кухня хората се връщаха с чинии и купи с храна, които подреждаха по масата. Всички ядяха с пръсти, вършеха това бавно, с много любов. Преди да отхапят или сдъвчат храната, те продължително време се наслаждаваха на аромата и. Храненето за тези хора беше нещо много чувствено.

Бяха страхотни кулинали. Никога преди или след това не съм ял подобни вкуснотии. Всичко беше приготвено с невероятен вкус и умение от свежи, пресни продукти, каквито в големите градове почти

не се намират. Не приличаше на никоя национална кухня. Винаги импровизираха и рядко готвеха едно и също ястие два пъти.

Седях между Розка и човекът, който само преди час щеше да ме сгази. Натъпках се като прасе. Просто не можах да се сдържа, след повяхналите меса и полуорганични боклуци, с които бях залъгвал глада си през последните месеци. Накрая позабавих темпото, но въпреки това свърших доста преди останалите. Облегнах се назад и се отдадох на съзерцание, чудейки се дали няма да ми призлее от толкова ядене. (Слава Богу, размина ми се!) Гледах ги как се наслаждават на храната, как си я подават един на друг, понякога дори стават от масата, за да отидат на другия край, при някой свой приятел. Не малко идваха и при мен и ме оставиха на мира, едва когато успях да науча как е на езика на тялото „натъпкан съм до пръсване“. Розка ми каза, че най-вежливият отказ е сам да предложиш на другия.

Така че, след като ме оставиха на спокойствие, нямаше какво да правя освен да храня Розка и да зяпам наоколо. Постепенно станах понаблюдателен. В залата цареше мълчание, но всъщност на масата се водеше доста оживен разговор. Ръцете им се движеха с такава скорост, че беше трудно да ги проследиш. В разговора използваша длани, рамене, крака, всяка част от тялото. Наблюдавах изумен как по редицата се понесе като падащо домино вълната на смеха, предизвикан от нечие духовито подхвърляне. С невероятна скорост. Като се вгледах внимателно, съумях да проследя как мислите, репликите достигат до всеки един от тях, как го подминават, а назад се връща неговият отговор, пресрещнат на свой ред от следващата реплика, от други реплики, зародили се нейде по редицата, едно безкрайно движение напред и назад. Като морските вълни.

На пръв поглед цареше пълна бъркотия. Естествено, ако ядеш и говориш с ръце едновременно, ще се оцапаш отгоре до долу с храна. Това не правеше впечатление никому, не след дълго и на мен. Просто вече ми се струваше маловажно. Розка разговаряше с мен, но аз почти не я слушах. Струва ми се, за пръв път почувствах какво значи да си глух. Тези хора бяха приятелски настроени към мен, ала не можехме да общуваме помежду си.

Накрая всички се измъкнахме навън, освен дежурните чистачи, и се наредихме под душовете с ледено студена вода. Казах на Розка, че

бих желал да помогна в миенето на чинии, но тя отвърна, че само ще се пречкам.

Върнахме се обратно в топлатата зала, където сред игри и закачки се подсушихме. След това се отправихме към куполообразния дом.

Вътре беше топло, уютно и тъмно. От коридора към столовата проникваше слаба светлина, недостатъчна за да затъмни блясъка на звездите, които грееха през прозрачния покрив над главите ни. Бяхме почти като на открито.

Розка побърза да ме запознае с правилата на поведение. Не бяха трудни за възприемане, но все пак предпочитам да държа ръцете и краката прибрани към тялото си, за да не се спъват в тях другите.

Въображението отново ми изигра лоша шега. Наоколо цареше пълна тишина, чуваше се само триенето на плът в плът, та си помислих, че съм попаднал във вихъра на поредната оргия. Това ми се беше случвало вече, в някои от предишните комуни. Не след дълго открих, че греша, а след още известно време разбрах, че в известен смисъл съм бил прав.

Онова, което ме смущаваше бе, че дори обикновен разговор в подобна група, за непредубедения би изглеждал като някаква оргия. Пред очите ми стотици голи тела се търкаха, галеха, целуваха. Кой би могъл да каже дали разговарят, или правят любов? Разликата между тези неща тук е нищожна. Може и да няма.

Това, което имах предвид под термина „оргия“ бе по-скоро вид общуване от съвсем близко разстояние. Не обичам тази дума, тя води до погрешни изводи. Ала и аз самият бях подведен в началото, но скоро и с облекчение открих че бъркам. Тези предишните оргии, можеха да се категоризират само като безлични, дори скучни, а от тези хора не знам защо очаквах много повече.

Много от тях се прокрадваха през блъсканицата, за да ме приближат и да ме докоснат. Нито за миг до мен не се допираше повече от един, очевидно бяха напълно в течение на събитията и търпеливо изчакваха реда си. Всъщност, в този миг не го осъзнавах. До мен беше седнала Розка, за да превежда някои по-трудни за разбиране мисли. Все по-рядко се нуждаех от думите и, навлизайки в света на тактилното зрение и разбиране. Всеки от тях бе уверен, че за да ме познава трябва да опипа цялото ми тяло, а не след дълго и аз се присъединих към тази практика.

Като последствие от цялото това опипване получих ерекция, която ме накара да се почувствам засрамен. Винях се за неспособността си да подтикам сексуалните си стремежи и да поддържам „разговора“ на тяхното интелектуално ниво, когато с учудване осъзнах, че двойката до мен прави любов. Отдавах се един на друг от десетина минути, но го бяха правили толкова естествено и в такъв синхрон с общата атмосфера, че едва сега ги забелязах.

Всъщност, дори в този момент не бях сигурен дали съм прав. Наистина ли се любеха? Движенията им бяха бавни, телата им се губеха в мрака. Но краката и бяха вдигнати и той лежеше върху нея, поне това виждах ясно. Глупаво беше от моя страна, но ми се прищя да се уверя. По дяволите, исках да разбера къде съм попаднал! Откъде можех да зная как трябва да се държа, щом не знаех какво става наоколо ми?

През дългите месеци прекарани в най-различни комуни се бях научил да уважавам чувствата на околните. Отдавал съм вечерите си на молитви, когато се е налагало, мънкал съм Харе Кришна, когато са го правили и другите, не съм се стеснявал да се съблека гол, щом това е общоприето. Защото казано е: „Когато си в Рим...“ и ако не можеш да го правиш, по добре да си стоиш вкъщи. Готов съм да се поклоня в Мека, да се оригвам могъщо след ядене, да вдигам тост за каквото ми предложат, да ям органичен ориз и да правя комплименти на готвача, но за да ги върши тия работи човек както трябва, необходимо е да познава местните обичаи. Тук, на това място, досегашните ми познания не струваха пукната пара.

Те наистина се любеха, в смисъл, че той бе проникнал в нея. Но същевременно, вниманието им бе погълнато един от друг. Ръцете им пърхаха по телата като криле на пеперуди, пълни с чувства, които не можех нито да определя, нито да проследя. Докосвах всичко наоколо и всички наоколо се докосвах до тях.

Розка забеляза какво е привлекло вниманието ми. Дистанцията между двама ни се бе скъсила невероятно, без това да ми се струва неприятно или преднамерено. Беше по-скоро невинно, а в известен смисъл не беше и такова.

— Това са (...) и (...) — каза тя, като празните места обозначават серията от ритмични притискания на ръката и към моята длан. Освен името на Розка, за цялото си пребиваване не чух звуков еквивалент на

каквото и да било име, а имената на езика на тялото не съм в състояние да пресъздам. Розка се пресегна и докосна жената с крак, след което предаде някакво сложно послание с пръсти. Жената се усмихна, сграбчи на свой ред крака на Розка и пръстите и пробягаха по него.

— (...) иска после да говори с теб — предаде ми Розка. — Веднага след като приключи разговора с (...). Трябва да се срещнеш по-късно с нея, разбра ли? Казва, че харесва ръцете ти.

Знам, че това ще ви прозвучи смахнато. Като си помисля само и на мен ми изглежда така. Но тогава за първи път осъзнах, че нашите представител за общуване сякаш идват от различни светове. Разговор, за нея значеше доста сложно по рода си взаимоотношване, включващо всички части на тялото. Като детектор на лъжата, в движението на всеки мускул тя бе в състояние безпогрешно да прочете чувство или дума. За нея звукът бе само дребен детайл в общуването между хората. Нещо като език за разговор с непознати. Розка говореше с цялото си същество.

Е, тогава и половината от това не ми бе станало ясно, но и малкото което разбрах бе достатъчно да ми се завърти главата. Та те разговаряха с телата си! Не само с ръцете, както си мислех в началото. Всяка част от тялото, докоснала се до чуждото тяло разговаряше с него, понякога за съвсем обикновени неща, дори само за да каже просто „аз съм тук“. Но общуването си е общуване, пък дори и ако включва в себе си половите органи, а тук беше така. Това, което исках да узная е, за какво разговарят? Дори в този объркан момент, осъзнавах че е за нещо, което надхвърля представите ми. Какво толкова, ще кажете вие. Всеки знае, че да се любиш с някого е вид общуване. В това няма нищо ново. Но помислете си, колко е хубаво това общуване дори за вас, чието основно възприятие не е тактилното. Ще можете ли да доразвиете тази мисъл, или ще си останете незрящи червеи, мечтаещи да зърнат красивия залез?

Докато мислех за всичко това, почувствах че една жена проявява интерес към тялото ми. Ръцете и се плъзнаха по мен, погалиха слабините ми и в един миг усетих, че се изпразвам. Изглежда изненадата бе само моя. Околните бяха разбрали, че това ще се случи много по-рано от мен. В миг ръцете им покриха тялото ми. Сякаш чувах нежните мисли, които те предаваха. Възприемах не думите разбира се, по-скоро съдържанието. За миг се почувствах ужасно

засрамен, после това премина. За околните случилото се беше напълно естествено. Удоволствието беше невероятно интензивно. Доста време мина преди да си поема дъх.

Жената, която бе предизвикала всичко това, докосна нежно с пръсти устните ми. Тя ги раздвижи бавно, многозначително, след това се сля с групата.

— Какво ми каза? — запитах Розка.

Тя се усмихна.

— Мисля, че сам разбра. Ако само можеше да се откъснеш от думите. Приблизителното значение беше „колко ти беше хубаво“, но също може да се преведе и като „колко ми беше хубаво“, като под „ми“ се разбира групата като цяло. Организмът.

Разбрах, че трябва да остана и да се науча да говоря.

* * *

В комуната се изправили пред нови проблеми. Не че не ги очаквали, но просто не знаели конкретните им измерения.

През зимата много от плодните дръвчета загинали. Наложило се да подменят културите. Загубили голямо количество торове, които разпилели зимните бури. Люцерната не прихванала и нитратното съдържание се оказало ниско. Така, заради проблеми със съдилищата загубили почти цяла година.

Измряла и рибата. Използвали я за подхранване на почвата, като същевременно търсели причината за неуспеха. Спряли избора си на три-степенната екологична схема създадена през седемдесетте от „Новите Алхимици.“ В първия от трите водоизточника се отглежда риба, водата от него се изпомпва и пречиства във втория, в който има мидени черупки, морски водорасли и бактериални колонии. Полученият азот захранва морските водорасли, а така преработената вода се изпомпва в третия водоизточник, за да подхранва колонията вълче лико. След това вълчето лико и морските водорасли се прехвърлят в първия водоизточник за храна на рибите, а обогатената вода се използва за наторяване на почвата в парниците.

След по-внимателно проучване установили, че водата влошава химичния си състав от примеси, отложени по повърхността на

мидените черупки. Почистили внимателно черупките и проблемите отпаднали, с изключение на загубеното време.

Не останали гладни, нито пък стояли на студено — разполагали с достатъчно слънчева енергия за задвижване на помпите и затопляне на хранителния кръг. Сградите били умело построени, след внимателно геотермално проучване. Но се наложило да похарчат по-голямата част от паричните ресурси. Така че, първата година приключили на загуба.

През първата зима една от сградите се подпалила. Противопожарната инсталация не действала и в избухналия пожар загинали двама мъже и едно малко момиченце. Шокът за тях бил страшен. Смятали, че закупените инсталации ще работят безотказно, както се твърдяло в рекламите. Никой от тях не разбирал кой знае колко от строеж на сгради, не подозирали за ограничените възможности на приборите. Открили, че и други инсталации не отговарят на техническите изисквания и затова създали програма за периодична проверка всеки прибор и механизъм. Научили се да разглобяват и поправят всичко в колонията. Сложните електронни модули просто сваляли и ги заменяли с техни опростени варианти.

Ала най-голям прогрес имали в социално отношение. Джанет мъдро постановила, че в царството на личните им взаимоотношения трябва да има две основни цели. Първата е отказ от единоначалие и тя веднага го потвърдила като категорично отказала да бъде повече техен президент, председател, началник, или върховен главнокомандуващ. От самото начало тя прозряла, че водещата личност има своето значение само до завършване първата фаза от плана — изграждане на комуната. Но веднага щом се установили на обещаната земя, тя абдикирала. Оттук нататък принципът на управление бил демократичен комунизъм. При неуспех, готови били да го заменят с друг. Каквото и да е, само да не е диктаторство, с Джанет начело. Тя категорично отказала да има пръст в управлението.

Вторият принцип бил да не приемат нищо наготово. Никога преди тях не е съществувала самостоятелна комуна на слепи и глухи. В този опит те били първи. Нямамо от кого да се поучат, на какво да разчитат. Нямамо дори кой да им каже да не опитват, понеже никой преди тях не можел да се похвали с какъвто и да било напредък в подобно начинание.

Не можели да се похвалят с някаква по-ясна престава за това, как трябва да изградят това общество. Нагаждали се към поведението, което смятали че отговаря на техните нужди, към морал и етика, които отговаряли на представите на незрящи и нечуващи хора. Според тях, основния принцип на морала бил, че нищо морално не е вечно и че всичко може да бъде морално при съответните обстоятелства. Нещата зависят от социалното съдържание, което се влага в тях. А в това отношение, те започвали от самото начало.

Към края на втората година, това социално съдържание започнало да придобива очертания. Промени, разбира се, се налагали ежедневно, но основните принципи вече били изградени. Дотогава опознали себе си и своите възможности, до степен, каквато никога не биха могли да постигнат в училището. Започнали да се характеризират със свои собствени термини.

* * *

Целият следващ ден прекарах в училището на комуната. Това беше както естествено, така и необходимо. Трябваше да науча езика на ръцете.

Розка се отнасяше към мен с невероятно търпение и грижа. Показа ми азбуката и основните принципи и аз запретнах ръкави за тренировки. Не след дълго тя отказа да разговаря с мен, принуждавайки ме да и говоря с ръцете си. В началото отронваше по някоя и друга дума, но после съвсем престана да говори. На третия ден и аз загубих навика да бърборя с уста.

Не искам да кажа, че внезапно бях усвоил езика. В никакъв случай. В края на първия ден познавах добре азбуката и съставях с доста голяма мъка някои по-простички словосъчетания. Но все още трудно разчитах думи с дланта си. В началото се налагаше да надзъртам с очи за да си помагам. Но както става с всеки нов език, след време се научаваш да мислиш на него. Никога няма да забравя колко изумен бях в младежките си години, когато след един период на интензивно изучаване на френски за първи път изговорих нещо, без да съм си го превел предварително наум. Тук, в комуната, стигнах до този стадий за около две седмици.

Спомням си един от последните ни разговори с Розка. Беше за нещо, което бе почнало да ме тревожи.

— Розке, мислиш ли, че всички тук ме приемат?

— От три дена си тук. Почувствал ли си се за миг нежелан?

— Не, не става дума за това. Просто искам да знам как се отнасяте към хора дошли отвън. Колко време смяташ, ще мога да остана тук?

Тя сбърчи вежди. Очевидно въпросът и се стори странен.

— Е, на практика, докато болшинството сметне, че трябва да си тръгваш. Но това досега не се е случвало никога. Никой не е оставал при нас за повече от няколко дни. Така че, не разполагаме с предварително становище по този въпрос и не знаем как ще процедираме, ако човек като тебе — зрящ и чуващ, пожелае да остане сред нас. Е, досега никой не е пожелавал, но предполагам, че и това не е изключено. Мисля, че няма да се съгласят. Прекалено независими са и ревниви към свободата си, ако още не си го забелязал. Не мисля, че можеш да станеш един от тях, когато и да било. Но докато се мислиш за гост, можеш да живееш сред тях, та дори и двайсет години.

— Казваш „те“. Не се ли смяташ за част от групата?

За първи път на лицето и се изписа безпокойство. Ужасно съжалих, че не владее езика на тялото, за да прочета мислите и.

— Разбира се — рече тя. — Децата са част от групата. Тук ни харесва. Аз например, дори от малкото което съм видяла от външния свят, със сигурност мога да кажа, че не бих искала да живея другаде.

— Не мога да те виня за това — почувствах, че между нас остана нещо недоизказано, но не знаех какво точно. — И все пак това, че ти виждаш, а родителите ти не могат, не е ли проблем за теб? Не се ли чувстваш... изолирана?

Този път тя се разсмя.

— О, не. Това е невъзможно. Всъщност, именно те са независимите. Сам ще го видиш. Те не се нуждаят от нас, за нещо, с което не могат сами да се справят. Ние сме част от семейството. Правим всичко, което правят и те. И наистина няма никакво значение. Имам предвид зрението. А също и слухът. Огледай се само. Мислиш ли, че имам някакво преимущество само защото мога да виждам къде ходя?

Трябваше да призная, че няма. Но все пак, продължавах да мисля, че между нас има нещо недоизказано.

— Зная какво те притеснява. Имам предвид за оставането ти тук.

— Какво?

— Че не се чувстваш част от всекидневния живот. Че не влагаш своя дан. Виждам, че по този въпрос си доста чувствителен.

Както обикновено, беше прочела в мен това, което искаше. И не го криеше.

— Така ще е, докато не се научиш да разговаряш с всички. Така че, по-добре да се върнем към уроците. Още си несръчен с пръстите.

* * *

Работа имаше много. Първото, което трябваше да науча е да не бързам. Тук се работеше бавно и методично, с малко грешки и без да се притесняват, ако работата се проточи няколко дни. Докато работех сам, не се налагаше да се съобразявам с тези условия, независимо дали метях, берях ябълки или прекопчавах градината. Но когато работехме групово, налагаше се да се подчиня на един свършено нов ритъм. Зрението помага на човека да се справя едновременно с няколко различни аспекта на работата, преценявайки всичко само с поглед. Слепият ще се справя с тези аспекти един по един, като оценява текущия процес тактилно. Но в изпипването на отделните детайли те бяха незаменими, в сравнение с тях аз сякаш работех с краката си.

И през ум не ми мина да им предложа да предоставят на мен да свърша нещо, само защото за разлика от тях можех да виждам. Най-вероятно просто щяха да ми кажат да се разкарам. Приемеха ли го, това щеше да е признание, че са зависими от мен, а те знаеха че няма да съм вечно на тяхно разположение.

Това отново ми припомни положението на децата. Вече почти бях сигурен, че между тях и слепите им родители има някаква невидима преграда.

Бързо навлязох в ежедневието. Към мен се отнасяха като към всеки един от тях и това ми харесваше. Макар да беше повече от сигурно, че никога няма да стана част от групата, несъмнено бе, че

поне съм станал неин пълноправен член. Отношенията им към гостите не се различаваха по нищо от отношенията им помежду.

Животът тук по нищо не приличаше на живота в големите градове. Пасторалното спокойствие, топлите взаимоотношения, дори пръстта под босите крака бяха неща, които в големия град вече не се срещаха.

Ежедневието беше напрегнато, но оставяше у мен чувството на удовлетворение. Трябваше да се нахранят животните, да се налови риба, да се почистят водоемите, да се издоят кравите. Работеха всички — мъже, жени и деца. Работата им спореше, справяха се без видимо усилие. Всеки си знаеше мястото, непосредствените задължения. Всичко това приличаше на една добре смазана машина, макар това сравнение никога да не ми е харесвало, особено когато се използва по отношение на хора. По скоро си представях комуната като един организъм. Такъв разбира се, е всяка социална група, но този тук действаше. Не малка част от комуните, които бях посетил се раздираха от вътрешни противоречия. Работата не вървеше или защото всеки се ослушваше с надежда друг да я свърши, или понеже никой не виждаше необходимост да я върши. Подобно невежествено отношение не рядко водеше до епидемии от коремен тиф, почвени ерозии, измръзвания до смърт и накрая — нашествие на социални агенти, които отвеждаха децата. Това поне съм го виждал.

Но не и тук. Хората тук, макар незряци имаха реална престава за обкръжаващия ги свят, не витаеха в розови облаци като някои други. Просто вършеха това, което се иска от тях.

С течение на времето ми разказаха почти цялата история на колонията. Грешките, неизбежни при такъв сложен проект, се оказаха удивително малко на брой. Една от тях беше по отношение на охраната. В началото дори не помислили за това, защото почти нищо не знаели за насието и бруталността, които са залели външния свят.

Подходящ набор от огнестрелно оръжие разбира се би свършил добра работа в тези пусти места, но това надхвърляло възможностите им.

Една нощ в комуната нахлул камион, пълен със здраво подпийнали грубияни. Чули за колонията в близкия град. Останали два дни, прерязали телефонните кабели и изнасилили повечето жени.

След като нашествието приключило, седнали да обсъдят всички възможности за защита и накрая се спрели на най-древната. Закупили пет немски овчарки, специално обучени за охрана на различни обекти, а също и за водачи на хора с нарушено зрение. Животните били напълно безопасни, до момента в който някой непознат не започвал да се държи агресивно, след което тихо и без излишен шум се хвърляли направо към гърлото.

Като повечето от техните решения и това се оказало перфектно. След второто нашествие на бойното поле останали двама убити и трима тежко ранени и всичките от противниковата страна. За всеки случай, наели за известен период един бивш морски пехотинец за да ги посвети в изкуството на ръкопашния бой.

Три пъти на ден се сервираше удивително вкусно ядене. Имаше и много свободно време. Работата не беше целодневна. Имах време за разходки с приятели из градината, обикновено по залез слънце, преди голямата вечеря. Понякога спирахме работа дори за да се насладим на нещо дребно. Веднъж една от жените, с които работех ме хвана за ръката, за да ми покаже колония от гъби, израсли в сянката на хамбара. Дватамата се въргаляхме в тревата, после набрахме цял букет гъби за да се наслаждаваме на аромата им. Самият аз едва ли бих посегнал на тези прелестни създания, но за нея тяхната визуална красота не съществуваше — само великолепият им аромат. Всъщност, вече бях започнал да осъзнавам колко бледа е чисто визуалната престава за същината на един обект. Тя разкри пред мен, че гъбите могат да бъдат все така красиви и след като ги откъснем — с докосване, с аромат. И с невероятния си вкус — поднесени малко по-късно за вечеря.

Помня как един следобед, с един от приятелите — нека да го нарека Плешивко — се наслаждавахме на една полирана дъска, върху която той бе работил в дърводелската работилница; как я галехме и се възхищавахме от нежния и мирис.

А след вечеря, идваше моментът за Събирането.

* * *

По време на третата седмица от пребиваването ми в колонията започнах да добивам престава за моето положение в групата. Беше

първата истинска проверка за това знача ли нещо за тези хора. Искам да кажа, нещо по-специално. Гледах на тях като на свои добри приятели и донякъде ме подтискаше мисълта, че се отнасят към мен като към всеки непознат, попаднал сред тях. Намирах отношението им за детинско и несправедливо и в мен се надигаше някакво подсъзнателно негодувание.

През същия ден поливах едно по-отдалечено дръвче с кофа вода. Маркучът не стигаше до него, нито пък беше в обсега на пръскачката. Реших да се грижа за дръвчето, докато се намери по-добро решение.

По обед стана доста горещо. Наливах вода от помпата пред ковачницата. Сложих кофата на земята зад мен и се наведох под струята ледена вода. Носех бяла памучна риза, разкопчана отпред. Тънки струйчици вода се стичаха по гърба и гърдите ми.

Внезапно зад гърба ми се разнесе трясък. Подскочих и блъснах главата си в крана. Когато се извърнах, пред мен в прахта се въргаляше жена, стиснала коляното си с ръце. В същия миг осъзнах с ужас, че се е препънала в кофата, която непредпазливо бях оставил на експресната бетонна алея. Помислете си само — да тичаш по равна повърхност, за която си сигурен, че е лишена от всякакви препятствия и изведнъж да се озовеш на земята. Системата им беше изградена на взаимно доверие и то трябваше да бъде абсолютно, което означаваше отговорност от всеки и по всяко време. Бяха ми гласували това доверие, а аз не можах да го оправдая. Направо ми призля.

Кръв течеше от отворилата се над лявото и коляно рана. Стиснала здраво ударения крак, жената зави на висок глас. От протяжния вой направо ми настръхна косата. От очите и рукнаха сълзи, тя заблъска с юмруци по земята като стенеше: "Хъ-н-н-н, Хъ-н-н-н! Очевидно беше разгневена и имаше пълното право да е.

Приблжих се нерешително към нея, а в този момент тя напипа ведрото. После ме сграбчи за ръката и опипа лицето ми, без да спира да плаче. Изправи се бавно и закуцука към близката сграда.

Отпуснах се отчаяно на земята. Просто не знаех какво да правя.

Не след дълго един от мъжете излезе да ме търси. Виках му Големият, защото беше най-едрият от обитателите на колонията. Както по-късно научих, съвсем не изпълнявал полицейска функция, просто той пръв срещнал пострадалата. Хвана ме за ръката и опипа лицето

ми. Видях как очите му се изпълват със сълзи, когато почувства това, което бушуваше в мен. Помоли ме да го последвам в сградата.

Вътре вече се беше събрало развълнувано множество. Наречете го съд, ако искате. Бяха около десетина-дванайсет души, които са били наоколо, сред тях имаше и деца. Всички изглеждаха натъжени. Тук беше и жената, която бях наранил, няколко души я успокояваха. Ще я нарека Белязаната, заради набиващия се в очи белег на дясната предмишница.

Всички наоколо непрестанно ми повтаряха — с езика на жестовете, разбира се — колко много ми съчувстват. Докосвах се до мен, галеха ме, мъчеха се всячески да ме облекчат от страшния товар на отчаянието.

Дотича и Розка. Бяха я изпратили, ако се наложи да превежда. Искаха да бъдат сигурни, че разбирам правилно настроенията им в този момент. Тя се приближи към белязаната и поплака известно време с нея, след това дойде при мен, прегърна ме и занарежда с ръце, колко съжалява за случилото се. Вече бях готов да си стягам багажа. А и какво друго ми оставаше?

После всички седнахме на пода, плътно притиснати един до друг. Събранието започна.

Повечето изказвания достигаха до мен на езика на знаците, Розка се обаждаше съвсем рядко с по някоя дума. Много малко от казаното успях да проследя, но и то беше достатъчно. Групата разсъждаваше като един човек. Всичко, което стигаше до мен, беше вече съгласувано.

— Обвинен си в нарушаване на правилата, — беше мнението на групата — и че си причинил нараняване на (тази, която наричах Белязаната). Отричаш ли обвинението? Имаш ли да кажеш нещо за свое оправдание?

— Не — отвърнах им аз. — Отговорността е моя. Аз проявих небрежност.

— Разбираме. Съчувстваме ти в твоето разкажание, което е несъмнено. Но небрежността е нарушение. Ясно ли ти е това? Това е престъпление, заради което трябва да бъдеш (---). — последното беше казано с езика на ръцете.

— Какво означава това? — запитах Розка.

— Ами... „да бъдеш изправен пред нас“? „Да бъдеш съден“? — тя сви рамене, недоволна че не съумява да намери точното значение.

— Да. Разбирам.

— След като не оспорваш фактите, значи няма съмнение, че си виновен. (Отговорен — прошепна Розка в ухото ми.) — Остави ни насаме, за да вземем решение.

Изправих се и се обърнах с лице към стената, за да не следя оживените ръкомахания на дебатите. Буца беше заседнала на гърлото ми и аз преглъщах мъчително. След това ме подканиха да се върна в кръга.

— Наказанието за твоето провинение е предварително определеното според правилника. Трябва да избираш, или да се подложиш на него, за да изплатиш вината си, или да откажеш и да напуснеш нашите земи. Какъв е твоят избор?

Накарах Розка да ми повтори решението с думи, за да съм сигурен в отсъденото. След това им казах, че приемам безпрекословно наказанието. Бях много благодарен, за предоставения избор.

— Ще бъдеш наказан така, както бихме наказали за същото провинение някой от нас. Последвай ни.

Останалите ме обградиха. Не знаех какво ме чака, просто ме поведоха, побутвайки ме леко от всички страни.

Срещу нас, седнала с кръстосани крака Белязаната продължаваше тихо да плаче. От очите ми рукнаха сълзи, побутнаха ме и аз се проснах в скута и. Тя ме плесна.

Нито за миг, това което ставаше не ми се стори странно или нелепо. Всичко изглеждаше съвсем естествено. От всички страни към мен се протягаха ръце, галеха ме, успокояваха ме с нежни движения. Плачехме всички заедно. Моментът беше труден и цялата група се изправяше да го посрещне като един. Нови и нови лица се присъединяваха към нас непрестанно. В наказанието участваха всички, но само Белязаната имаше право на конкретни действия. На нея се падаше отговорността да ми причини страдание и ето защо риданията ѝ след падането бяха така неутешими, не от болка, а защото е знаела, че ще трябва да вдигне ръка срещу мен.

По-късно Розка ми каза, че Белязаната е била най-яроствната защитничка на мнението, че трябва да ми се даде възможност да остана. Някои са настоявали да бъда изгонен незабавно, но тя се е противопоставила, твърдейки че имам право на избор. Ако не можете

да разберете това, няма да можете да разберете и чувствата, които изпитвах докато живях сред тези хора.

Времето течеше, ударите се сипеха по мен. Болката не беше нетърпима, но доста силна. Нито пък имаше нещо унижително в наказанието. Приличаше на жизнено важен урок, преподаван с прями методи. Всеки от тях е бил подлаган на него в първите месеци от живота си. Повярвайте ми, урокът си струваше.

В следващите месеци често си спомнях за него. Мъчех се да измисля някакъв друг начин. Да напляскаш възрастен човек — мисля, че всекиму това би се сторило странно. Но тогава, в онзи миг, ми се струваше едно от най-естествените неща на света.

Нещо подобно, оказа се, правят и с децата си, но не толкова продължително, нито пък толкова болезнено. Бременото на отговорност за тях беше по-малко. Възрастните нямаха нищо против някое ожулено коляно или одраскан лакът, стига децата да се научат.

Но с приближаване към зрелостта, наказанията постепенно ставаха по-продължителни и по-болезнени. Най-суровото наказание се прилагаше при повторни нарушения. Беше нещо като изпращане на каторга. Никой не се докосваше до нарушителя за строго определен период от време. Когато научих за него, вече бях в състояние да оценя тежестта му. Не се наложи да ми обясняват.

Не зная как точно се получи, но в шамарите на Белязаната имаше не по-малко любов, отколкото в галещите ръце на останалите. Болката, която ти причинявам, е болка и за мен. Правя го за твое добро. Обичам те, затова те наказвам. Сякаш за първи път поглеждах зад завесата на тези поизтъркани клишета.

Когато всичко свърши, продължихме да плачем заедно. Плачехме по-скоро от щастие. Прегърнах Белязаната и двамата си казахме колко съжаляваме за случилото се. Докосвахме се с ръце, любехме се — ако искате така го наречете, после я целунах по коляното и помогнах да го превърже.

Останалата час от деня прекарах с нея, опитвайки се да облекча страданието и.

* * *

С напредване на познанията ми по езика на ръцете „люспите паднаха от очите ми“. Почти всеки ден откривах някое ново значение, доскоро недоловимо; беше сякаш обелваш люспа от чеснова глава, само за да откриеш, че под нея лежи друга. Всеки път, в който решавах че съм стигнал до сърцевината се оказваше, че това е поредния слой, който доскоро не съм забелязвал.

В началото мислех, че овладяването на езика на ръцете ще е най-важният ключ към общуването с тях. Оказа се, че греша. Езика на ръцете, всъщност беше бебешкия им език. Така че известно време аз бях бебе, което дори не можеше да изгука като хората. Но каква беше изненадата ми, когато след като преодолях първите стъпки на познанието, открих че трябва да науча синтаксис, спрежение, части на речта, съществителни, глаголи, времена, съгласуване, склонение. Досега, сякаш се бях чипкал в приливната вълна по края на Тихия океан.

Под език на ръцете, разбира се имам предвид Международната Мануална Азбука. Всеки, който пожелае, може да я научи за няколко часа или дни. Но когато говорите с някой, произнасяте ли поотделно всяка буква в думата? Четете ли всяка отделна буква, когато плъзгате поглед по написаното? Не, вие възприемате значението, думата като цяло, чувате групи от звуци и виждате групи от знаци като сбор от понятия.

Тук в колонията, хората имаха невероятен интерес към езици. Всеки от тях знаеше по няколко езика — говорими езика — и можеше да чете и да ги разбира напълно свободно.

Още като деца, те осъзнаваха, че езика на ръцете служи за общуване с външни хора. За общуване по между им, този език е твърде тромав. Нещо като морзовата азбука — удобна, когато средствата за връзка са ограничени, но напълно неприложима в останалите случаи. Общуването между тях малко се отличаваше от нашите форми за говорно или писмено общуване, дори — сигурен съм в това — често ги превъзхождаше.

Открих го постепенно, първо като забелязах, че макар да се изразявам доста добре с ръце, отнема ми много повече време отколкото на всеки друг да кажа нещо. Тук нещата едва ли опираха само до ловкост. Помолих да ме посветят в тукашния еквивалент на

стенографията. Скоро всички се заеха да ми помагат и аз напреднах бързо.

Беше ужасно трудно. Можеха да произнесат всяка дума, на всеки език само с две последователни позиции на ръката. Това бяха неща, които се учеха с години, а не за няколко дни. Научиш ли азбуката, можеш да напишеш и прочетеш всяка дума. Това е предимството говоримата и писмена реч да се основават на една и съща система от символи. Стенографията нямаше нищо общо с това. Тя не заимстваше нищо от простотата и праволинейността на езика на ръцете; нито пък беше код на английския или някой друг език; най-точно е да се каже, че нямаше нищо общо с конструкцията на който и да било език. Беше съставена и нагласена изцяло спрямо нуждите на местните жители и връзката и с езика на ръцете беше съвсем символична.

Месеци наред оставах на Събиранията след вечеря, за да произнасям неща от рода на: „Аз обича Белязана много много добре“, докато около мен бушуваха вълните на разговори, от които успявах да доловя само частица. Но аз продължавах без да губя кураж, а и децата бяха безкрайно търпеливи с мене. Постепенно започнах да напредвам. Имайте предвид, че следващите разговори, които ще предам са провеждани или в стенографски стил, или на езика на ръцете, ограничени от различните степени на моите познания на различните етапи. От деня на моето наказание не съм произнасял дума с уста, нито някой ме е заговарял.

* * *

Разговарях на езика на тялото с Розка. Да, правехме любов. Трябваше да изминат няколко седмици за да осъзная, че нейните докосвани, колкото и невинни да ми се струваха в началото, същевременно бяха и не бяха такива. За нея беше съвсем естествено продължение на общуването, това което обичайно следваше след разговора между нейните ръце и моят penis. Макар да беше все още в средата на пубертета, всички гледаха на нея като на възрастен и аз я приемах като такава.

Срещяхме се и разговаряхме доста често. Струва ми се, с нея най-добре разбирах думите и мелодията на тялото. Дланите и бедрата

й пееха за свободата на общуването, всяко нейно докосване беше като нежна нота.

— Не си ми разказвал почти нищо за себе си — каза тя. — С какво се занимаваше откън? — Не искам да кажа, че речта и беше подредена по начина, по който ви я представям — в изречения. Говорехме с телата си, потяхме се и се наслаждавахме на аромата. Разменяхме послания с ръце, крака и устни.

Понечих да и отвърна и спрях.

Какво можех да й кажа за моя предишен живот в Чикаго? Че съм искал да стана писател, но съм се провалил? И защо? Поради липса на талант, или може би — на желание. Или да и разкажа за моята работа — безсмислено ровичкане на хартия, за да може по-точно да се определи „свкупния национален продукт“. Да и разкажа за възходите и паденията на икономиката, които ме бяха довели дотук. За това колко самотен може да е човек на четиресет и седем, без някой който да обича и да бъде обичан. Да трепериш за мястото си в общество от неръждаема стомана. За нощните представления, вмирисаните кръчми, монотонната работа, публичните домове, вечерите пред телевизора, неизменното приспивателно, плътно затворените прозорци за да не те задуши гъстият смог, или да не скочиш. Не беше ли всичко това част от мен?

— Разбирам — каза тя.

— Пътувам наоколо — рекох аз и внезапно осъзнах колко вярно е това.

— Разбирам — повтори тя. Каза го с друг знак за същото нещо. Подтекста беше всичко. Беше чула и разбрала и двете ми страни, едната — това което съм и другата — това, което бих искал да бъда.

Тя лежеше върху мен, едната и ръка нежно докосваше лицето ми за да долови живия танц на чувствата и мислите ми, докато размишлявах за моя живот. После, когато осъзнах че никога не съм бил по-щастлив, тя се разсмя и игриво ме ухапа по ухото. Не го казах просто ей така, аз наистина бях щастлив. Тялото на човек винаги е отражение на най-съкровените му мисли.

В този миг забелязах, че стаята е необичайно пуста. Запелтечих нещо неразбрано с ръка и в отговор научих, че само децата са останали.

— Къде са всички останали? — запитах аз.

— Другите отидоха аха — отвърна тя. Три остри потупвания по гърдите с разперени пръсти. Като прибавим мануалната конфигурация, обозначаваща глаголно действие, получаваше се „отидоха да аха-ат“. Излишно е да ви казвам, че бях в пълно неведение.

Значително повече информация дойде от езика на тялото, докато Розка казваше това. Беше подтисната и натъжена. Тялото и изрече нещо като: "Защо не мога да бъда с тях? Защо да не мога да (помириша-вкуся-докосна-чуя-видя) почувствам заедно с тях? Не знаех как да интерпретирам всичко това. Все още се опитвах да възприемам нещата тук през призмата на моите разбирания. Бях уверен, че децата се чувстват отблъснати от родителите, защото ги превъзхождаха в някои отношения.

* * *

След кратко претърсване на комуната, намерих възрастните на северното пасбище. Тук имаше само родители, никакви деца. Събрали се бяха на група без някакъв определен ред. Формацията слабо напомняше на кръг. Единственото, което правеше впечатление, бе че бяха застанали на еднакво разстояние един от друг.

Наблизо бяха приседнали кучетата и следяха събитията с щръкнали уши и наострено внимание.

Отправих се към групата, но спрях, когато почувствах тяхната концентрация. Докосвах, ала ръцете им не помръдваха. Оглушително беше безмълвието да наблюдаваш всички тези непрестанно движещи се фигури, да стоят неподвижно.

Гледах ги почти цял час. Седнах при кучетата и те се сгушиха в мен. От време на време ме близваха по ръката, но вниманието им не се отделяше от групата.

Мина известно време докато забележа, че групата се движи. В началото беше съвсем бавно, по една стъпка на няколко минути. Разширяваше се по такъв начин, че да се запази непроменено разстоянието между отделните членове. Като разширяващата се вселена, където всички галактики непрестанно се отдалечават една от друга. Ръцете им бяха протегнати, докосвах се само с върховете на пръстите.

Накрая престанаха да се докосват. Пръстите им се протягаха, сякаш се мъчеха да хвърлят мост през пространството. И въпреки това продължаваха да се разширяват. Едно от кучетата започна да хленчи. Почувствах, че кожата на гърба ми настръхва. Хладничко е тук, помислих си аз.

Затворих очи, внезапно ми се доспа.

После ги отворих, шокиран. Затворих ги, почти насила. В тревата наоколо пееха щурчета.

Имаше нещо в мрака зад очните ми ябълки. Чувствах, че ако завъртя очи ще успея да го зърна, но въпреки това ми се изплъзваше. Ако има нещо по-трудно за определяне и по-неописуемо, то беше именно това. Напъвах се с всички сили да го видя, докато край мен кучетата виеха все по-силно. Беше нещо като усещането, което слепец би изпитал от слънцето в облачен ден.

Отново отворих очи.

До мен стоеше Розка. Очите и бяха стиснати, притискаше ушите си с ръце. Устата и мълвеше беззвучно. Още няколко деца се бяха изправили зад нея, последвали примера и.

В атмосферата на нощта внезапно настъпи рязка промяна. Хората от групата бяха на повече от метър един от друг, когато внезапно по редовете премина вълна. Те всички се залюляха и се разсмяха с оня зловещ звук, който обикновено издават глухите. После налягах в тревата, хванаха се за коремите и се затъркаляха, заливайки се от смях.

Розка също се разсмя. За моя изненада, смеех се и аз. Смях се докато ме заболяха лицето и страните, не се бях смял така диво от времето, когато пушех „трева“.

И това беше ~~ооо~~-не.

* * *

Виждам, че колкото и да се мъча, не мога да нарисувам нещо повече от една повърхностна картина на комуната. Има доста неща, за които не бих искал да правите прибързани заключения.

Дрехите, например. Повечето от тях, почти през цялото време носеха по нещо. Розка изглежда бе единствената, която проявяваше

упорита неприязън към тях. Никога не носеше нищо.

Панталоните тук изглежда не бяха на мода. Дрехите бяха свободни — дълги ризи, рокли, наметала. Повечето мъже носеха облекла, които по-скоро биха могли да бъдат наречени женски. Намираха ги за по-удобни. Ръкавите нерядко бяха раздърпани от дългата употреба, платът — захабен от често пране. Тук-там се срещаха японски копирени халати, с ръчно бродирани изображения на дракони на гърба.

Освен това, пропуснах да спомена хомосексуализма. Сигурно защото първите ми по-дълбоки връзки в комуната бяха с жени — Розка и Белязаната. А и не знаех как да ви го представя. Просто тук не се забелязваше никаква разлика в отношението между мъже и жени.

Не мисля, че жителите на комуната са бисексуални, освен може би от научна гледна точка. Нещата са много по-дълбоки. За тях концепцията за хомосексуалното табу би била като вятър в ушите. Едно от първите неща, които научават е да не правят разлика между хомо- и хетеросексуализма — и двете за тях са само начин за общуване — пълно общуване. Най-точно би било, ако ги наречем пансексуални; те не можеха да отделят секса от общия фон на живота. Не бих казал, че в стенографския език въобще съществува дума, която да е адекватна на думата в английския за секс. Съществуваха безкрайни варианти на понятията за мъж и жена, за физически контакт между половете, които по никакъв начин не биха могли да бъдат пресъздадени с прости думи и които разкриваха неподозирани аспекти за контактите между хората.

Има и един друг въпрос, на който все още не съм намерил отговор. Става дума за самата комуна, за необходимостта да съществува по такъв начин. Чудя се, как ли би изглеждало всичко, ако бяха възприели нашите обичаи и привички.

Не бих казал, че животът тук е една безгрижна идилия. Вече ви разказах за нашествието и масовите изнасилвания. Това можеше да се повтори, като се има предвид подивелите банди, които върлуваха из градовете. Един малък излет на група яхнали мотоциклети юначаги би изтрил това място от лицето на земята.

Като прибавим към това и проблемите със закона. Поне веднъж в годината, в комуната се появяваха агенти от социалното, изпълнени с човеколюбивото намерение да отведат децата. Винаги имаха зад гърба

си готови обвинения от рода на блудство с малолетни или съпричастност към ръста на детската престъпност. Досега не бяха успели, но някой ден — кой знае?

И след всичко това да не забравяме, че на пазара се предлагат множество остроумни изобретения, с които проблемите на техния недъг, в известна степен биха могли да бъдат решени.

Спомням си, че веднъж се запознах с една сляпа и глуха жена, която живееше в Бъркли. Животът и едва ли можеше да се сравни с този в комуната. Искам да кажа, че сравнението не е в нейна полза.

Що се отнася до тези остроумни изобретения...

В библиотеката на комуната имаше устройство за гледане. Информацията се предаваше чрез телевизионна камера и компютър на сложна система от вибриращи игли. По такъв начин, човек може да почувства една трептяща картина на това, към което е насочена в момента камерата. Устройството е портативно и цената му е около трийсет и пет хиляди долара.

Намерих го в дъното на библиотеката. Когато го докоснах, ръката ми потъна в гъст слой прах.

* * *

Различни хора идваха и си отиваха от комуната, но аз оставах.

И все пак в сравнение с другите колонии тук посетителите бяха съвсем малко. Намирахме се встрани от всякакви пътища.

Някои просто се оглеждаха и веднага напускаха.

Една вечер пристигнаха две шестнайсетгодишни момичета, току що избягали от домовете си в Калифорния. Съблякоха се за вечеря и когато разбраха, че мога да виждам останаха шокирани. Розка направо им изкара акъла. Бих казал, че доста ще трябва да поживеят, докато жизненият им опит се изравни с нейния. Но и на Розка нямаше да и е лесно в Калифорния. Напуснаха ни още на следващия ден, без до края да разберат — на оргия ли са присъствали или на нещо друго. Цялото това опипване без почти никакво чукане направо ги шашна.

Имаше също една много приятна семейна двойка от Санта Фе, бяха нещо като посредници между комуната и нейния адвокат. Имаха деветгодишно момченце, което водеше безкрайни и живописни беседи

на езика на ръцете с местните деца. Появяваха се почти всяка втора седмица, оставаха за няколко дни да се попекаат на слънце през деня и да участват в Събирането, през нощта. Владееха добре стенографския език и бяха така любезни нито веднъж да не ме заговорят с уста.

Нерядко се появяваха и местните индианци. Поведението им би могло да се характеризира като агресивно-шовинистично. През цялото време на пребиваването си, те оставаха демонстративно облечени в техните изтъркани дънки и протрити кожени ботуши. Но очевидно изпитваха уважение към тези хора, макар да ги смятаха за чудаци. Комуната за тях беше източник на препитание. Именно те откарваха готовата продукция, която ежедневно се транспортираше с влакчето до външната врата, продаваха я и получаваха процент. Някой от тях владееха не лошо езика на знаците. Розка твърдеше, че в бизнеса са невероятно честни.

Веднъж седмично всички родители отиваха на полето да ~~ооо~~-ат.

* * *

Трябва да призная, че ставах все по-добър в стенографския език и езика на тялото. Пет месеца бяха изсвирили покрай ушите ми като морски бриз и зимата вече се задаваше. Още не бях наясно с желанията си, не знаех какво възнамерявам да правя по-нататък в живота. Живеех тук и не смеех да реша дали да си тръгна, или да остана за по-дълго време.

Решението дойде отвън.

Всъщност, то бе в пряка връзка с икономическата ситуация извън стените на комуната. Всички тук я следяха отблизо. Те осъзнаваха, че дълбоката изолация и игнорирането на чуждите проблеми е нож с две остриета и затова следяха внимателно анализите в Брайловото издание на „Ню Йорк таймс“. Един път месечно включваха и телевизора и децата им превеждаха по-интересните новини.

Така научих, че не-депресията постепенно се превръща в значително по-беззъбата инфлационна спирала. Разкриваха се нови работни места, парите отново завъртаха света. Мисля, че това бе основната причина, благодарение на която не след дълго се озовах отново навън.

Истинската причина обаче, бе много по-сложна. Свързана е с обелването на поредната люспа на стенографския език и на слоя, който лежеше под нея.

Езика на ръцете бях овладял само след няколко урока. След това научих за стенографския език и за езика на тялото и за това, колко трудно е да бъдат научени. След пет месеца упорит труд бях достигнал нивото на пет-шест годишно дете в стенографския език. Ако разполагах с още време, вероятно щях да го усвоя напълно. Не беше така обаче с езика на тялото. Там напредвах много по-трудно. Това е променлив и строго зависим от междуличностните взаимоотношения език, върху който също така оказват въздействие времето, настроението, характера. Но това не ме отчайваше.

След това научих за Докосването. Това е вероятно най-точната дума за това понятие. Как те наричаха тази четвърта степен на езика зависеше от най-различни фактори, за които ще спомена по-нататък.

За пръв път осъзнах, че има нещо такова, когато се срещнах с Джанет Рейли. Вече знаех цялата история на комуната и бях добре осведомен за водещата и роля в главните събития. Познавах всички в колонията, но дълго време не можах да я открия. Всъщност, хората тук за мен носеха имена като Белязаната, Тази-на-която-и-липсва-един-преден-зъб, или пък Мъжът с посивелите коси. Това бяха стенографски наименования, които им бях дал самият аз и останалите бяха възприели като нещо естествено. Тук в комуната, предишните имена бяха отдавна забравени. За тях те нямаха никакво значение, нищо не им казваха, нищо не означаваха.

В началото просто смятах, че докато не понауча езика излишно ще е да задавам каквито и да било въпроси за Джанет Рейли. После забелязах, че съвсем преднамерено избягват да говорят по този въпрос. Когато осъзнах причината и се убедих в правотата им, престанах да мисля за това. Името Джанет Рейли описваше онова, което тя е била там навън, но нека да не забравяме за желанието и вътре всички да са равни, да няма хора с особен статус. Тя се сляла с групата и изчезнала. Не искала да бъде открита. Много добре.

Но докато все още се ровех в този проблем, осъзнах че нито един член на комуната не се отличава с някакво по-особено име. Тоест, Розка например, има най-малко сто и петдесет имена, по едно от всеки член на комуната. Всяко едно от тези имена съдържаше съответен

подтекст, в който бе отразена историята на личните и взаимоотношения със съответната особа. Моите простовати имена, основани на физични характеристики бяха възприети като инфантилните названия използвани от най-малките. Децата, които все още не бяха надникнали под най-външните слоеве, не владееха умението да наричат околните с имена, които да говорят за тях, техния живот, връзките им с останалите.

Още по-голяма бъркотия настъпваше от факта, че имената се променяха с всеки изминал ден. Това беше моето първо прозрение за Докосването и трябваше да призная, че в началото бях доста изплашен. Имам предвид пермутациите. Само едно обикновено математическо разлагане в ред на проблема би ни показало, че в употреба са не по-малко от тринадесет хиляди имена, които едва ли ще останат непроменени достатъчно дълго, за да успея да ги запомня. Ако например Розка ми спомене нещо за Плешивият, тя ще използва името, което му е дала след Докосването, променено от обстоятелството, че говори с мен.

За първи път осъзнавах, невероятната бездна, за чието съществуване дори не бях подозирал. Езикът, на който те разговаряха беше Докосването. Една неопишуема смесица от трите досегашни метода на общуване, които бях научил, чиято същност се състоеше в непрестанната промяна. Когато говорех с мен на стенографския език, който беше основата на Докосването, аз донякъде съумявах да доловя теченията на Докосването, които се вихреха под повърхността.

Това беше език за непрестанно създаване на езици. Всеки говореше на своя собствен диалект, защото за целта използваше съвършено различен инструмент — своето собствено, неповторимо тяло и жизнен опит. Това беше език изменян от всичко. Език, който непрестанно се променяше.

Наблюдавал съм ги как само за една нощ, по време на Събирането, изграждат цяла нова група от Докосване-обусловени реакции — идиоматични, строго персонални, открито разголени в своята честност. И така нощ след нощ.

Не бях сигурен, дали съм в състояние да се разкрия до такава степен. Това, което виждах в себе си, когато се вглеждах по-внимателно, определено не ми допаднаше. Потресаваща беше мисълта, че всеки един от тях знае дори повече за мен, отколкото самия аз,

благодарение на онова, което им е казало моето тяло. Бях като прозрачна пеперуда в светлината на свръхмощни прожектори. Едва ли можеше да ме утеши фактът, че въпреки всичките ми недостатъци, те всички ме обичаха. Мечтаех за малко покой, за място където нараненото ми е го да продължи разложението си в пълно усамотение.

В тези трудни моменти до мен неотлъчно бе Розка. Убеждаваше ме, че това е само временно, че не след дълго ще свикна да живея с най-съкровените си мисли — и то изписани на челото. Внушаваше ми, че Докосването не е толкова страшно и неприятно, колкото изглежда на пръв поглед. Науча ли веднъж стенографския и езика на тялото, Докосването израства само, като естествено продължение на тези познания. Че идва неизбежно, отвътре, без никакви усилия.

Почти бях готов да ѝ повярвам. Но тя се издаде. Не, не, не. Не това, а нещата в нея, които нашепваха за $\alpha\alpha\alpha$ -нето ме убедиха, че като премина през тази врата, ще ударя глава в следващата.

* * *

Мисля, че вече разполагам с някакво по-добро определение. Но и то не може лесно да се предаде на английски, а и опита не ще покаже нищо друго освен мъглявите ми представи за него.

— Това е умението да докоснеш без да докосваш — обясняваше ми веднъж Розка, тялото и пощуряло в почти напразни усилия да ми обясни нещо, за което тя самата нямаше ясна представа. По-скоро можех да регистрирам противоречие между езика на нейното тяло и собствената и объркана представа по въпроса, която се бе опитала да изрази на стенографски език.

— Това е дарбата да преместваш себе си от вечния покой и мрак някъде другаде — тялото ѝ отново се възпротиви. Тя тупна отчаяно с ръка по пода.

— Това е свойство да докосваш другите през вечния покой и мрака. Зрението и слухът само пречат на тази способност да се развива. Аз например достигам до мрака и покоя и мога да определя техните граници, но визуалната ориентация на ума остава непроменена. За мен и за всички останали деца вратата е затворена.

Замислих се върху това, което бях научил. Чудех се, какъв смисъл има да изстрадам беззащитната разголеност на Докосването само за да стигна до това ново ниво на слепота, на което така се радва Розка?

Какво беше това, което непрестанно ме подтикваше да напусна единственото място на този свят, където се бях почувствал щастлив?

От една страна, това вероятно бе израз на подсъзнателно измъчващия ме въпрос, който би могъл да се изрази така: „Какво, по дяволите, правя тук?“ Въпросът, който би могъл да послужи като отговор на първия въпрос е: "Какво, по дяволите, ще правя навън?"

Аз бях единственият посетител през последните седем години, който е останал за по-дълго от няколко дни. Не зная защо, но смятах, че причината за това е по-скоро в мен, отколкото в другите. Може би, за разлика от останалите, твърде лесно се задоволявах и привиквах с това, което виждах и пред което се изправях.

Не искам да кажа, че съзнателно си затварях очите пред недостатъците на комуната и местните жители. Не, твърде много ги уважавам и обичам, за да ми мине през главата подобна мисъл. В объркания свят, в който живеем, комуната е вероятно едно от най-съвършените постижения за икономическо и социално благосъстояние с минимално политизиране.

Комуната беше жив организъм. Един нов начин за съвместно съществуване, доказан в няколкогодишна успешна практика. Не искам да кажа, че това е решение на световните проблеми. Вероятно, този опит може да бъде успешно приложен само при групи, които са изправени пред подобни трудности.

Отделните клетки на този организъм се кооперираха чудесно. Организмът като цяло се характеризираше с прекрасно здраве и притежаваше всички необходими атрибути присъщи на живота, освен най-важния — способността за репродукция. Този недостатък би могъл да се окаже фатален за него, но струва ми се, към края на пребиваването си забелязвах някои положителни наченки и в тази насока — имам предвид децата.

Силата на организма се криеше в общуването. Нощните Събирания бяха мястото, където се водеха най-оживените разговори. Тук, във времето от края на вечерята до лягане, всеки общуваше с другите на език, в който фалшът не съществуваше. Всеки проблем се

представяше пред останалите и намираше своето решение. Ревност? Обида? Завист? Такива неща тук не оставаха скрити и скоро вие се превръщате в обект на всеобща любов и съчувствие, докато мрачните мисли не ви изоставят. Този механизъм ми напомняше натрупването на бели кръвни клетки около увредения участък на кръвоносния съд, където единствената им цел е да помогнат. Няма проблем, който да не може да бъде решен, ако е открит достатъчно рано, а с помощта на Докосването, хората тук узнаваха за него дори преди самия вас и предприемаха необходимите действия за да поправят злото, да излекуват раната, да ви накарат да се почувствате по-добре и да посрещнете всичко с усмивка. Имаше много смях на Събиранията.

Мисля, че за известен период изпитвах собственически чувства към Розка. Тя беше човекът, който ми помогна през онези трудни първи дни, единственият, с който можех да общувам тогава. Нейните ръце първи ми показаха езика на знаците. Помня как веднъж, когато тя лежеше в скута ми и се любеше с друг мъж, в мен се пробуди за пръв път това чувство за собственост, усещах почти болезнено, че се докосват до нещо мое. Но едва ли имаше нещо, което да остане скрито от комунарите. Можех почти да проследя, как сигналът преминава през Розка, мъжът с който прави любов и продължава нататък по веригата. Изведнъж всички се струпаха около мен, започнаха да ме успокояват, да ме гаят и да ми повтарят на всеки от познатите тук езици, че всичко е наред, че в това няма нищо странно. И тогава мъжът, който беше предизвикал ревността ми прехвърли обичта си към мен. Мисля, че в този миг бихме представлявали научен интерес за всеки антрополог. Гледали ли сте някога филми за социалните взаимоотношения на бабуните? Казват, че се срещало и при кучетата. Въобще, тази практика е разпространена сред мъжките бозайници. В битка за надмощие, по-слабият предпочита да отбие агресията като се подчини, като подвие опашка и се предаде. Не знам дали можете да си представите какви бяха чувствата ми в мига, в който този мъж внезапно заряза обектът, в който се кръстосваха желанията ни и обърна цялото си внимание към мен. Какво можех да направя? Разсмях се, разсмяха се и всички останали и така въпросът бе приключен.

Това е пример за начина по който тук, в комуната, решават проблемите на „човешката природа“. Нещо като далекоизточните бойни изкуства — надаваш вик и отстъпваш под натиска на

нападателя. Не след дълго той открива колко глупаво е да напъва, когато никой не му оказва съпротива, но вече е късно — от Тарзан, той се е превърнал в Чарли Чаплин. И пада голям смях.

Така че, когато осъзнах, че не мога да притежавам Розка и нейното прекрасно тяло аз съвсем не се свих озъбен в моята пещера. Подобно поведение едва ли би ме направило по-привлекателен в очите и, докато противното — предизвикателството към бихейвиористите и към гласът на собствените ми предци, беше много по-примамливо.

Та да се върнем отново на въпроса за онези, които идват и си отиват оттук. Какво виждат и какво не виждат те?

Да започнем с очевидното. Аз не бях част от този организъм, колкото и благосклонно иначе да се отнасяше той към мен. Нито пък можех да се надявам някога да стана част от него. Още първата седмица Розка ме бе предупредила за това. Същото можеше да се каже и за нея, макар и в по-малка степен. Тя не умееше да ~~ооо~~-ра, но това не би я накарало да напусне колонията. Беше ми го повтаряла много пъти, както на езика на ръцете, така и на езика на тялото. Напусна ли колонията, ще е без нея.

Но най-ужасно се чувствах, когато се опитвах да погледна на всичко това с непредубеден поглед. Какво се опитвах да постигна тук? Наистина ли смятах за цел на живота си да бъда приет в комуна на слепи и глухи? Не е ли по-добре да изляза навън, в истинския живот, където живееха истински хора, а не някакви чудати и странни уроди?

Побързах да затворя вратата пред тези мисли. Тези хора бяха моите най-добри приятели, по-добри едва ли някога съм имал или ще имам. Фактът, че дори за миг си бях позволил да мисля за тях по такъв начин ме разтревожи неимоверно. Може би именно това ме тласна към окончателното решение. На хоризонта като гръмоносни облаци се бяха надвесили неизпълнени мечти и разбити илюзии. Или трябваше да си затворя очите и запуща ушите или да потърся решение навън. Тук аз бях глухият и слепият. Аз бях недъгавият. Не исках повече да съм недъгав.

* * *

Те знаеха, че съм решил да ги напусна преди мен. Последните дни тук се превърнаха в едно дълго сбогуване, любовно прощаване имаше във всяка дума отправена към мен. Не бях много натъжен, нито пък те. Беше хубаво като всичко, което правеха. Животът продължава, казваха ми те, трябва да бъдеш щастлив, надявам се да те докосна отново.

Вече долавях Докосването с периферията на моето съзнание. В него нямаше нищо лошо, точно както твърдеше и Розка. Сигурно до една-две години щях да го овладеея и аз.

Но вече бях решил. Чакаше ме пътят, който бях поел отдавна. Защо веднъж взел това решение, не смеех да го преосмисля отново? Може би, защото решението ми бе струвало толкова много усилия, че няха сили да премина още веднъж през тези мъчителни мигове?

Една нощ без много шум се отправих към аутобана за Калифорния. Комунарите бяха на пасбището, подредени в кръг. Върховете на пръстите им бяха по-далече от когато и да било. Наоколо бяха насядали деца и кучета като просяци на банкет. Трудно ми бе да определя кой изглежда по-гладен и объркан.

* * *

Опитът от живота в комуната остави неизличим белег в душата ми. Вече не можех да живея както преди. За известно време ми се струваше, че въобще не мога да живея, но после се оправих. Мисля, че съм прекалено привързан към живота за да направя решителната крачка и да сложа край. Реших да чакам. Животът ме бе срещнал с едно приятно нещо, може би щеше да ми поднесе и друго.

Станах писател. Открих, че сега вече владее по-добре уменията да общувам с другите. Или, може би, че за първи път владее това умение. Както и да е, с писането ми потръгна, книгите се купуваха. Пишех за това, за което исках да пиша и възприемах нещата такива, каквито са. Поне не гладувах.

Преживях не-депресията на '97, когато безработицата достигна двадесет процента, а правителството нехаеше. Нещата постепенно се оправиха, но тези които се върнаха на работа бяха по-малко от уволнените — както беше предишния път и по-предишния също. Още

милион бездомници се озоваха на улицата, отчаяна армия обърнала лице към хаоса, безредието, гладът, кражбите, убийствата, палежите, бунтовете — този безкраен уличен театър, където никога не ставаше скучно.

Не станах богат, но поне живеех комфортно. Това е социално заболяване, при което човек си затваря очите пред сълзящите рани на обществото. Държах хубав апартамент в Марин, далеч от цевите на уличните картечници. Притежавах кола във време, в което това вече бе лукс.

Вече се бях примирил с мисълта, че животът ми не е това, което бих искал да бъде. Всеки от нас трябва да се научи да прави компромиси, поставиш ли си прекалено високи цели, не очаквай нищо друго освен разочарования. Продължавах да се лутам между цинизма и оптимизма, една смесица, която струва ми се, бе най-подходяща за мен. Поне поддържаше хода на двигателя.

Дори успях да стигна до Япония, както се бях зарекъл в началото.

Не срещнах човека, с който да споделя живота си. Единствено Розка и нейните приятели биха могли да изиграят тази роля, но не посмях да преплувам реката, която ни делеше. Дори не смеех да мисля за нея. Беше твърде опасно за душевното ми равновесие. Просто живеех с тази тежест и си повтарях, че в живота е така. Самотата беше моя втора природа.

Така годините се изтъркаляха и дойде тази, с която си отива второто хилядолетие.

Сан Франциско се готвеше за величествено посрещане на 2000-та година. Никой не даваше пет пари за това, че градът загива, че цивилизацията се изражда в истерия. Карай да върви и да живее купонът!

В последния ден на 1999 стоях на брега на залива „Златните врати“. Слънцето бавно се потапяше в Тихия океан, нейде зад Япония, която сега бе разпокъсана от нео-самураите на хиляди малки държавици. Зад мен пропукваха първите злоещо празнични фойерверки на назряващия световен край, другаде сгради пламтяха буйно като факли, докато едни или други социални групи празнуваха, всяка по свой собствен начин. Градът потръпваше под тежестта на мизерията, готов да се свлече в дълбините на океана. Високо в орбита

кръжаха атомни бомби, тръпнеци от нетърпение да посадят своите страшни гъби, когато изчерпаме всички други възможности.

Помислих си за Розка.

Изведнъж осъзнах, че се нося през пустинята Невада, стиснал кормилото, облян в пот, с крак замръзнал на педала. Плачех, но без глас, както се бях научил в комуната.

Има ли за някой от нас връщане назад?

* * *

Колата диво се мятеше по разнебитения път. Разпадаше се. Не беше пригодена за подобно пътуване. Небето на изток просветляваше. Това беше зората на новото хилядолетие. Натиснах педала на газта и колата се разтресе. Не ми пукаше за нея. Не възнамерявах да се връщам по този път, никога вече. Независимо от всичко, трябваше да остана.

Зърнах стената и въздъхнах облекчено. Последните стотина мили ме измъчваше кошмарът, че всичко е било сън. Докоснах се до студената реалност на стената и тя ми даде сили. От небето се стелеше лек снежец, сивкав на бледата утринна светлина.

Видях ги в далечината. Всички, сред полето, където ги бях оставил. Не, греша. Тук бяха само децата. Защо ли ми изглеждаха толкова много на пръв поглед?

Розка беше сред тях. Познах я веднага, макар никога да не съм я виждал облечена в зимни дрехи. Беше се издължила, фигурата и бе станала по-женствена.

Трябва да е вече на деветнадесет. В ръцете и се гушеше бебе, друго, по-голямо дете бе приседнало в краката и. Приближих я и заговорих в ръката и.

Тя се извърна към мен, с лице блеснало от радост, а очите и се вираха с поглед, какъвто не бях виждал никога. Ръцете и се плъзнаха по мен, но очите не помръднаха.

— Докосвам те, приветствам те — изрекоха ръцете и. — Как бих искала да беше тук само преди няколко минути. Защо си отиде от нас, мили? Защо се забави толкова дълго? — Очите и бяха неподвижни като камъни. Розка беше сляпа. И глуха.

И другите деца също. Не всички — детето, което седеше в краката и, вдигна очи и ми се усмихна.

— Къде са останалите? — запитах я, след като си поех дъх. — Белязаната? Плешивко? Зеленооката? Какво се е случило? Какво се е случило с теб? — Чувствах, че съм на ръба на сърдечен пристъп или нервен припадък.

— Отидоха си — отвърна тя. Думата ми избяга, но подтекста включваше „Мария Целеста“^[2] и Роаноук, Вирджиния. Имаше нещо по-сложно, което лежеше под повърхностното значение на отидоха. Напомняше за неща, за които ми бе говорила преди, долавях безсилно отчаяние като онова, което ме бе накарало да напусна комуната. Но имаше и нещо ново, нещо което още не е нейно, но до което вече е в състояние да се докосне. И я нямаше тъгата.

— Отидоха?

— Да. Не зная къде са. Но са щастливи. Те ~~ооо~~-ха. Беше прекрасно. Можяхме да се докоснем съвсем леко до него.

Чух сърцето ми да тупти в ритъма на последния влак, който напуска гарата. Под краката ми, техните невидими следи вече се топяха. Къде са вчерашните ни мечти? Защо никога не можем да се върнем в приказната страна, от която сме се събудили? Отваряш очи и твоят шанс вече е отлетял. Загубен безвъзвратно. Какъв глупак! В живота има само един шанс, такава е поуката, нали?

Ръцете на Розка се смееха по лицето ми.

— Поддръж тази част от мен, Която-говори-с-уста-в-зърното — каза тя и ми подаде своята малка дъщеря. — Искам да ти подаря нещо.

Тя протегна ръце и докосна ушите ми със студените си пръсти. Шумът на вятъра изчезна и когато свали ръцете си, той вече не се върна. Тя докосна очите ми, изгаси светлината и аз вече не я видях.

Живеем в прекрасната тишина на мрака.

---

[1] Различни комбинации от релефни точки на хартия, които се възприемат чрез осезанието на пръстите — бел.пр. ↑

[2] Кораб, чийто екипаж изчезнал при мистериозни обстоятелства през зимата на 1872г. недалеч от Азорските о-ви — бел.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.